

גליון
באר
הכהנה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

מטות - מסעי

מכון
באר
האמונה

תוכן הענינים

פרשת מטות-מסעי

- א ואלה מסעיהם – המסעות וכל תהפוכות החיים בחשבון ממעל
- ג וממנה יושע – 'עת צרה' היא עצמה הישועה
- ו לפני ה' למלחמה – הכל במתנת שמים בלבד
- ט ככל היוצא מפיו – כוחה של כל תפילה
- יא לזכרון לפני ה' – מעלת שמירת הקדושה ובפרט שמירת העיניים
- יב הפותח שער לדופקים בתשובה – גם על החמורות ביותר
- יג שלא אכעוס – בגנות הכעס
- טו מתלמידיו של אהרן הכהן – אוהב שלום ורודף שלום

פרשת מטות מסעי

זה המקום וכן בשאר המקרים הייתי מונע מעצמי מקרה פלוני, והרי הוא גוער בעצמו - מה ראיתי לשטות זו ליסע מהתם להכא. הרי תשובתו ב'פרשת מסעי' הכתובה כאן - רבי יהודי, אינך אלא טועה, כי אדרבה, מאחר שהבורא רצה שיקרה לך כך, על כן הביאך אל זו הדרך ההולכת למקום בו ימצאך המקרה, ולא אתה הלכת בזו הדרך אלא מן השמים הוליכך שם².

ובזה יבואר (עיי' ייטב לב) על נכון כפילות התיבות והיפוכן - 'ויכתוב משה את מוצאייהם למסעיהם על פי ה', ואלה מסעיהם למוצאייהם'. דהנה בני ישראל עברו במ"ב מסעות הללו תהפוכות שונות ומשונות, במרה היו להם מים מרים, ואילו באילים היו להם

ואלה מסעיהם - המסעות וכל תהפוכות החיים בחשבון ממעל בפרשתן (מסעי לג א-ב), 'אלה מסעי בני ישראל... ויכתוב משה את מוצאייהם למסעיהם על פי ה', ואלה מסעיהם למוצאייהם'. הנה התורה הקדושה היא 'נצחית', שלא נכתבה סיפורי מעשיות בחנם ח"ו, אלא כל הנאמר בה נכתב לדורות עולם ללמדנו ארחות חיים, ופרשה זו ללמד יצאה על כל תהלוכות החיים, כי כל יהודי באשר הוא עובר בימי חייו מסעות ותהפוכות, ופעמים נופלים בלבנו הרהורים ומחשבות - בזאת ובזאת עלה בחלקי מאחר שנמסעתי למקום פלוני... מאחר שפנשתי באדם פלוני... מאחר שדברתי כך וכך... אויה לי, אילו לא הייתי נוסע ממקום שבתתי אל

א. ופעמים שהקב"ה מזמין לאדם מקרים שונים בהם יכול לקנות עולמו בשעה אחת, ואיזהו חכם ה'תופס בשני ידיים' מה שנותנים לו. סיפר 'מרא דעובדא', אחד מבני החבורה באחד הערים שבארה"ק, איש צדיק אשר הרבה הרפתקאות עברו עליו וזה כי"ג שנים המתין למצוא 'זיווג שני', והנה לפני כשבועיים ימים, ביום רביעי פר' חוקת ב' לחודש תמוז השתתף במסיבת 'קבלת פנים' שנערכה לחתן קודם 'מעמד החופה', שם ראו עיניו ולא זר מה שאירע בין בעלי המלאכות הבאים לפאר ולרומם את שמחת החתונה, כי מתחילה כאשר נדברו המחותרים היאך לערוך את שמחת הנישואין על הצד היותר טוב אמר אחד לרעהו, שנהוג אצלם שלא להזמין איש מיוחד המעביר את כל מהלך החתונה ע"ג תמונות (צלם), אולם השני רצה מאוד בתמונות למזכרת למען יעמדו ימים רבים וכפי המקובל... ולמעשה היתה איזו שהיא אי הבנה והזמין אחד מהמחותרים צלם, ואכן הופיע הלה במלוא הדרו עם כל כלי מלאכתו והחל לצלם, ניגש אליו אחד מבני המשפחה ואמר לו בשקט אך בנחרצות שיסלק את עצמו ומה רגע קודם... הבחין 'בעל המעשה' בכל המתרחש, ונתן עיניו וליבו להרגיש צערו של הצלם, ואמר לאחד שעמד על ידו, וכי ראית מה שהתחולל עתה, נענה לו הלה, מה זה עסקך... תן למחותרים להסתדר ביניהם, אך הלה לא הרפה וביקש הימנו לקרוא לצלם בדחיפות, באמרו לו, אתה ידעת את כל העובר עלי, ואשר שנים רבות וארוכות הנני חפץ לבנות ביתי כבראשונה, רחם עלי ותקרא לצלם שיתן לי שכר הבזיונות שעבר ויברך אותי, ואכן נתרגש הצלם במאוד, ובלב חם 'שפך' עליו ברכות לרוב שיזכה למצוא זיווגו ההגון במהרה ולבנות בית נאמן בישראל ולהקים דורות ישרים מבורכים. עדיין לא נרגע 'בעל המעשה' ואמר לצלם 'נקבה שכרך עלי ואתנה', בכמה מסתכם ההפסד שלך, השיב לו 500 שקל (כמובן שאין זה המחיר...), וכתב לו טשעק על סכום הנ"ל. לא עברו ימים אחדים, והחלה 'לרוץ' הצעה חדשה ע"י מאן דהו שהכיר במעלותיו במהלך אותה חתונה (שאף אחד לא חשב עליה ולא הציע אותה עד עתה), ובאור ליום שלישי שנכפל בו כי טוב בפר' פנחס 'שברו' צלחת ונגמר השידוך בכי טוב...

וכבר כתב הרמ"ק בספרו הק' 'תומר דבורה' (פ"ב, עצות להרגיל עצמו בענוה) וזל"ק, שיחשוב על עוונותיו תמיד וירצה בטהרה ותוכחת ויסורים, ויאמר, מה הם היסורין היותר טובים שבעולם שלא יטרידוני מעבודת ה' - אין חביב בכולם מאלו שיחפרוהו ויבזוהו ויגדפוהו, שהרי לא ימנעו ממנו כוחו ואונו בחלאים ולא ימנעו אכילתו ומלבושו ולא ימנעו חייו וחיי בניו במיתה, אם כן ממש יחפוץ בהם, ויאמר מה לי להתענות להסתגף בשקים ובמלקיות המחלישים כוחי מעבודת ה' ואני לוקח אותם בידי, יותר טוב אסתגף בבזיון בני אדם וחרפתם לי, ולא יסור כוחי ולא יחלש, ובזה כשיבואו העלבונות עליו ישמח בהם, ואדרבה יחפוץ בהם. עכ"ל.

ב. מעשה נורא שהיה לאחרונה, בקבוצת אברכים אשר מדרכם לנסוע אחת לשבוע ממקום מגוריהם בעי"ת בני ברק יצ"ו לראשון לציון לקרב את ה'רחוקים' על ידי שלומדים עימם בחברותות, והנה בכל 'תקופת האביב' נמנע מאתם לנסוע עקב המגפה שהתפשטה בכל ארץ ישראל שעל כן 'חדלו ארחות' ונמנעו הבריות מלהתאסף ביחד,

מקרה פלוני במקום פלוני הביאם ה' במסע זה. וזהו ויכתוב משה - כאן הודיע משה לבנ"י, שכל מוצאותם מלשון 'מקרה' [כמו שנאמר (יהושע ב כג) כל 'המוצאות' אותם] לא מחמת שנסעו אירע להם כן, אלא הכל למסעיהם על פי ה' - הקב"ה ציווה שיסעו במקום פלוני בכדי שיארע להם כך וכך. וח"ו מלחשוב ואלה מסעיהם שמאחר שנסעו למקום פלוני, לכן למוצאותם - מצא אותם פגע פלוני ומקרה אלמוני.

שבעים תמרים ומים מתוקים, ובמסע אחר כלל לא היה להם מים, וכיו"ב בשאר עניינים, כל מסע ועניינו שלו. ומי שאינו מאמין בהנהגת ה' ובהשגחתו הפרטית יחשוב שרק מפני שבאו למקום פלוני מצאן כך וכך - מכיוון שבאו למרה היו להם רק מים מרים, ואילו היו נמנעים מלבוא לשם היו ניצולים ממקרה זה, ועוד יחשוב, מכיוון שבאו לאילים זכו למים מתוקים, ובאמת אינו כן, אלא אדרבה, מאחר שהוצרך לקרות להם

וגם לרבות מחמת שנעלו שערי בתי המדרש 'מבלי באי מועד'. בתחילת חודש סיון, כשנרגע מעט המצב נמנו וגמרו שהגיע הזמן לחדש ימינו כקדם, וככהנה לקראת חג קבלת התורה נסעו כהרגלם לבית הכנסת הקבוע בו היו מתאספים, אך ה'גבאי' הודיע להם, כי עקב ה'סכנה' דלתות בית הכנסת נפתחים אך ורק שלוש פעמים ביום לתפילות שחרית מנחה וערבית, ואינו מוכן בשום פנים ואופן שישבו ללמוד בו, וניסו לדבר אל ליבו שיחוס וירחם אחר שכבר טרחו ועשו את כל הדרך, אך הלה עמד בתוקף על שלו. חזרו וביקשו שלכל הפחות יאות בטובו להעלות את האור בחצר ביהמ"ד בכדי שיוכלו ללמוד ב'חצר', אך גם לזה לא הסכים. ולא ידעו מה לעשות, עד שאחד מהתושבים שם אמר כי מאחר שהיה בדעתו לערוך היום 'סיום' על כן מבקש שילכו אל ה'חניון' שמתחת לביתו, מקום רחב ידיים, וניתן ללמוד שם בשופי, אך עדיין התחבטו בדבר כי שמא יבוא אחד מהתושבים אל בית הכנסת ולא ידע להיכן 'ברחו', עד שהציע 'ראש הכולל' שהוא ישראל לעמוד בחצר ביהכנ"ס, ובראותו 'עובר ושב' ישלחנו למקום הוועד. כעבור כעשרים דקות עבר שם איש, ניגש אליו ה'שומר' ושאלו אם ברצונו ללמוד קצת תורה, אורו עיניו של האיש כשהוא מתעניין למעשיו כאן, ענהו ה'שומר' שמגיע הוא עם חבריו מבני ברק ללמוד תורה עם כל מי שחפץ ליבו, והוסיף שאין זה 'שיעור' רק הם לומדים בחברותות, נתרגש האיש ופתח לספר שבעבר היה הוא עצמו ג"כ שומר תורה ומצוות אלא שירד מהדרך רח"ל, ועתה בתקופת המגפה החל לחשוב בחשבונו של עולם, והנקודה היהודית שבו החלה להתעורר, לעת הזאת ב'ערב שבועות' ביקש מהקב"ה 'הוריני ה' דרכך' - עזור לי ללמוד מעט, והנה אך בקשתי ומיד נעניתי (ורבתה שמחתו ביותר שלומדים בחברותות ולא ב'שיעור', כי אין הדבר מתאים לו כעת...), והוסיף לומר, כי 'באמת' לא היה צריך לעבור ברחוב זה, אלא ברחוב הראשי, אך מחמת הפריצות המתחוללת שם החליט לנטות לדרך צדדית. בלכתם בדרך אמר אותו יהודי לאברך שליווהו אם הוא יודע היכן ניתן להשיג תפילין בחינם, נענה לו האברך 'ברוך שכינות' לשאול את האדם הנכון בזמן הנכון... כי ב'מדרשיה' אשר הנני מנהל בעיר תל אביב לומד אברך שאביו נפטר ל"ע לפני זמן מה, ובנו לקח את התפילין שהוריש האב והשקיע בהם ממון הרבה לחדשם ולשפצם ואף להגיה אותם מכל טעות, והינם עתה בתכלית ההידור, וברצונו להעניקם לאיש אשר אין ברשותו תפילין להניחם. מיד פרץ ה'מתקרב' בכני גדול מתוך התרגשות, ולתמיהת האברך הסביר על שתי הדברים התפללתי - שאזכה לעסוק בתורה, ושאזכה להניח תפילין, והנה הראני ה' את שניהם, באמת חשבתי לעצמי כי בוודאי הקב"ה שומע רק תפילות של 'חרדים'... ולא האמנתי כי ישמע גם אלי...

והרבה יש להתבונן במעשה זה ליקח מוסר השכל, א. נפלאות ההשגחה העליונה, כי אילו היו לומדים בבית הכנסת או בחצר שם אזי לא היה נשאר אותו 'שומר' לעמוד ברחוב ולחפש אחר עוברים ושבים, ודווקא עקשנותו של הגבאי היא שעמדה להם להציל נפש אחת מישראל. ב. כוחה של התחזקות אפילו במשהו, כי 'מתקרב' זה לא רצה ללכת ברחוב הראשי כדי שלא לטמאות את עיניו, והקב"ה פתח לו כפתחו של אולם בחברותא ובתפילין... ג. ועל כולנה, גודל מעלת התפילה, כי הקב"ה שומע תפילת כל פה ממש.

ג. באופן אחר אמרו לפרש (על פי הייטב לב), במשל לעבד נאמן למלכו, שציווה לו המלך ליסע למקום פלוני, ופנה העבד לנמל האניות לחזור אחר ספינה שתוליכנו למקום ההוא - לקיים מצוות המלך, אך בהגיעו לשם שמע שזה עתה יצאה הספינה לדרכה, ולא עוד, אלא שמכאן כבר לא תצא עוד ספינה למקום ייעודו, ורק למחר תצא ספינה מנמל אחר המרוחק היטב מכאן, ומעתה עליו להיטלטל בדרכים לא דרכים עד שיגיע ליעדו, הרי שאדם זה תכאב עליו נפשו, בחשבו עתה אצטרך להיטלטל במסע מפרך ומיותר לגמרי, שהרי לא ציווה המלך כי אם להגיע למקום פלוני, ואם הייתי מזדרז היה בידי ליסע למחוז חפצי בספינה בדרך כבוד ובמנוחה. אמנם אם רק ישמע האיש

הבלל העולה, כי הקב"ה מסבב לאדם סיבות שונות ומשונות כדי שיגיע למקום פלוני - כי שם הועיד לו הקב"ה איזה שליחות ותפקיד בעולמו".
 וממנה יושע - 'עת צרה' היא עצמה הישועה
 בפרשתן (מסעי לג ד), 'ומצרים מקברים את אשר הכה ה' בהם', ופירש רש"י, 'טרודים באבלם'.

שהספינה נסעה לה מהר מכאן כי כן ציווה לה המלך - ברצונו שהעבד יצטרך להיטלטל בדרך קשה ומפרכת, אזי תשמח ותגל נפשו שלא לריק יגיעתו, שהרי כל מטרת בואו הנה היה כדי למלא אחר רצון המלך, ואם רצון המלך בענין אחר שמחה היא לו למלאת אחר ציוויו, (כי ודאי יש למלך איזה תכלית וסיבה לטובה בטלטול העבד בדרך הקשה), וממילא - כל טרחה וקושי בדרך הילוכו תוסיף לו שמחה על שמחתו, והנמשל מובן מאליו... וכך ביאור הכתוב, ויכתוב משה את מוצאייהם למסעיהם - שידע האדם מדוע מצא אותו איחור הספינה וטלטול הדרכים, והוצרך לשנות מסעו - כי למסעיהם על פי ה', הקב"ה משגיח עליו בהשגחה פרטית מלעילא והוא מסדר את דרכיו ומסעותיו, ושלא יחשוב ח"ו שאלה מסעיהם - שמסעותיו להכא ולהתם, הינם רק מחמת מוצאייהם - שכך מצאוהו פגעי ומקרי העוה"ז, והם גרמו לטרור במסעות מיותרים.

ובימינו אנו נלמד למי שאיחר את הבאס (אוטובוס) או את המטוס, את הבנק או את הרופא, את העסקן או את ה'מכולת' וכיו"ב, בל יחשוב לרגע אחד כי ביש מזל (שלימזל) הוא, ואילו היה מזדרז מעט היה מספיק הכל בעתו ובזמנו - וכפי ראות עינינו שפעמים אחר 'איחור' כזה מסוכן לעמוד בד' אמותיו של זה המאחר, אלא ידע כי הכל כבר כתוב וחתום מעיקרא בשמים ממעל, וכל פסיעותיו צעדי ומסעותיו של אדם כבר קצובים ומדודים בשמים ממעל - כפי צרכו ותיקונו של האדם לטוב לו כל הימים.

ו'נצייר' את הדברים, במי שהיה צריך לכמה מנות 'בשר ודגים' לקראת שבת קודש המשמשת ובאה, ולא מצאם בחנות הסמוכה לביתו, וגם לא בחנויות הרחוקות קמעא, רק בפאתי העיר מצא, ובעזה"ש"ת קנה כמות גדולה של 'בשר ודגים' לכבוד שבת קודש, ואך בקושי שירך רגליו כשמשאו בידו בחום היום, ובכואו לביתו הוברר בידו ש'חבילה' זאת איננה שלו, כי את שלו שכח בחנות, ועתה עליו לחזור את כל הדרך בחום היום להחזיר את אשר בידו ולקחת את שלו, וכולו נרגז ומאבד עשתונותיו... אוי לו למי שמעז להתקרב בשעה זו לד' אמותיו... עתה בן אדם, עמוד וחשוב נא, אילו היה אליהו הנביא נגלה אליך, ומבקשך גש לחנות פלונית תן להם חבילה זו וקח משם חבילה פלונית הרי היה מתמלא שמחה, כמה היה מודה ומשבח ועל כל פסיעה ופסיעה שהוא זוכה לקיים הוראתו של אליהו הנביא, מעתה ק"ו שצריך לשמוח שמקיים את רצון הבורא ית"ש בכבודו ובעצמו ששילחו בשנית אל החנות, ודייקא בחום היום לחנות המרוחקת, כי בזה הוא יותר מהדר בקיום שליחותו של הקב"ה.

וכמו שכבר הבאנו את דבר המעשה, שפעם אמר הגאון הצדיק רבי נחום יאס'ער זצ"ל מזקני וחשובי חסידי שטפנשט (נולד והתגורר שנים רבות על אדמת רוסיה, לאחר שנים דר בעיה"ק ירושלים) להגה"צ רבי נטע ציינווירט זצ"ל בבקרו של יום, היום בבוקר שמעתי 'בת קול' מן השמים, הסובבים חששו שמא אירע משהו לבריאותו... אך ר' נחום הסביר מיד את כוונתו - קמתי בבוקר ולא מצאתי את מנעלי (אחד מבאי הבית שלא היה כ"כ... הטמינם) וראיתי בזה כמי שנשמע בת קול בביתי ומודיעים לי בזה מן השמים שהוטל עלי תפקיד נכבד - לחפש את הנעליים... לאחר כמה דקות שוב נשמע בת קול בביתי - כי מצאתי את הנעלים, וראיתי בזה הכרזה מן השמים כי מלאתי אחר התפקיד בשלמות ונגמרה שליחותי... ואשרי האיש האמין שהכל 'על פי ה'', שעי"ז ניצל מ'גיהנום' בבית וזכה 'לשמוע' בת קול...

כה אמר הגה"צ רבי יצחק דוד גוטפארב זצ"ל מנקיי הדעת שבירושלים, שמעולם לא איחר את האוטובוס אלא תמיד היה בא זמן רב לפני הבאס הבא לאחריו, כי אף אם בא אפילו רגע כמימריה אחר נסיעת הבאס, או שהוא חלף ועבר על פניו הרי זה רק מפני שבאס זה לא היה 'שלו'...

ד. כתב הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע (בלק ד"ה וירא פנחס) וז"ל, לפעמים מזדמן לאדם שרואה איזה עניין, עליו לדעת כי בודאי נסתבב בהשגחה והיה צריך לראות הדבר ולתקן מה שאפשר לתקן בזה, על כן ויקח רמה, עכ"ל.

והדברים אמורים ביותר בענין 'בין אדם לחברו', שהזמן גרמא להרבות ב'אהבת חיים', שאם נראה לנגד עינינו אדם סובל אזי אל נאמר 'שלום עלי נפשי' אלא מן השמים זימנו זאת לידינו בהשגחה מדוקדקת למען נקום ונעשה מעשה... מסופר שהיה אחד שהשכיר בית לאלמנה לדור בה, ולא היה לה לשלם דמי השכירות, והיה החוב הולך וגדל מיום ומחודש לחודש עד שפקעה 'סבלנותו' של בעל הבית, והודיע לה כי אם עד יום פלוני לא תשלם לו כל חובותיה יסלק אותה ואת כל חפציה מן הבית. נתגלגלו הדברים לאזני הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע, ומיד שלח

באר הפרשה - פרשת מטות מסעי

לקרוא ל'בעל הבית' והוכיחו על מחשבתו הנלווה, כי עליו להשאירה בבית למרות כל החוב שהתגדל עד עתה ומן היום והלאה... נענה הלה, מפני מה הרבי 'מזכה' רק אותי במצווה רבתי זו, ומדוע שלא יפנו לכל הקהל להתרימים לצדקה גדולה זו, ואף אני אתן חלקי ואשתתף בסכום כלשהו, ומהיכי תיתי שרק עלי לשאת בכל הסכום... השיב לו ה'אמרי אמת' כי דבר זה למדנו ממשנה מפורשת (גיטין מא.). שם נאמר 'מי שחציו עבד וחציו בן חורין (כגון שהיו שני שותפין בעבד ושיחרר אחד מהם את חלקו) עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד, דברי בית הלל, בית שמאי אומרים, תקנתם את רבו ואת עצמו לא תקנתם, לישא שפחה אי אפשר שכבר חציו בן חורין, בת חורין אי אפשר שכבר חציו עבד וכו', אלא מפני תיקון העולם כופין את רבו ועושה אותו בן חורין וכותב שטר על חצי דמיו, וחזרו בית הלל להורות כדברי בית שמאי, והנה זה ברור שהאדון מפסיד בכך שעושה אותו הבן חורין, שאינו מקבל עתה את שווי דמי העבד שהיה לו (כי אין לעבד משלו כלום) אלא רק התחייבות לכשיהיה לו... ולכאורה מדוע לא יטען האדון מפני מה עלי להפסיד משום תיקון העולם, ומדוע שלא יערכו 'מגבית' עבור פדיית העבד... אלא, מכאן למדנו, כי אם נתגלגל הדבר אליך הרי זה מוכיח בעליל כי מן השמים זימנו מצווה זו עבורך דייקא... ואין לך רשות להשתמש ולהתחמק...

עובדא הוה לפני כמה שנים בבחור 'חתן' שנסע באוטובוס כשבוע לפני נישואיו, והנה אזניו שומעות שהיושב בספסל שלפניו מתנה את צערו לפני ידידו היושב בסמוך לו, הידעת, מאד מאד איוותה נפשי להיכנס לפני נישואיי לגדול פלוני שליט"א ולהתברך מפיו, אבל מה אעשה שכל ההשתדלויות שלי ושל משפחתי להיכנס שמה עלו בתוהו, והתעוררו ב'חתן דידן' רגשי רחמנות, ומיד הקיש קלות על גבו של היושב לפניו, וכה אמר, ימחל נא מר על שהנני מתערב בענייניך, אבל מה אעשה ודיבורך לא היה בהשקט כלל וכלל, ושמעתי את אשר מעיק עליך, הנה דודי הוא חתנו של אותו גדול, ועל ידו אסדר לך 'פרוטקציה' להיכנס אליו עוד השבוע, ובתוך דבריהם עלתה השיחה אודות נישואיהם, ושאלו זה לזה על זמן נישואיהם, ואמר אחד לרעהו, ביום רביעי בשבוע הבעל"ט, אמר לו חתן דנן (היושב לאחוריו) גם זמני ביום ד', והיכן... בפתח תקוה, גם אני בפתח תקוה, ובאיזה אולם (זאל) באולם הנקרא 'אצולה', אף אני באצולה, ונענה - אכן כך... לא ידעתי שיש שם שתי אולמות... מיודעינו החתן מיהר לביתו, ובבואו הביתה סיפר לאביו את אשר עבר עליו, ומיד אמר ברוב לחץ, אבי יקירי הרי הייתי עמך באותו אולם כשבדקנוהו בטרם הזמנתו לנישואיי וראית שאין שם יותר מאולם אחד, וכי נישא שתי 'חתן כלה' באותו זמן ובאותו מקום... האב פנה מיד להנהלת האולם, והללו אכן הודו ואמרו, כי כבר מתחילה קבעו עמו שאינם 'סוגרים' עמו עד שיכניס אליהם את דמי הקדימה, והוא לא הכניס ע"כ סגרו עם פלוני... האב שכבר עמד אחרי שליחת מאות הזמנות לא ידע את נפשו, עד שכמה עסקנים ידועים נכנסו לעניינים, וסידרו לו 'אולם' בשני רחובות הסמוכים.

הבה נתבונן קימעא, אילו היה אותו חתן חושב לעצמו, מה לי להתערב בדבר, ומה עוד שהלה לא דיבר עימי כלל... הרי שהיה מוצא את עצמו עורך חתונתו בפנית חצר האולם ואולי גם משם היו מסלקים אותם...

ולכשתימצי לומר אזי סיבת החורבן ושורש הגלות היה מחמת 'חסרון ההתערבות'... וכנודע מה שאמרו בגמ' (גיטין נה.) 'אקמצא ובר קמצא חרבה ירושלים', והובא שם באריכות דבר המעשה בעשיר אחד שמשרתו הזמין לסעודתו את שונאיו בר קמצא תחת רעהו קמצא, משבא בר קמצא אל סעודת שונאיו הוציאו הלה מן הסעודה בביזיון, אמר בר קמצא לעצמו 'הואיל והווי יתבי רבנן ולא מחו ביה, שמא מינה קא ניחא להו' (פירוש, היות וגדולי ישראל שישבו שם בסעודה לא מיחו במארח שגרשני בבוז, משמע הדבר שנוח להם שגירשני), על כן הלך ועשה מה שעשה עד שגרם רח"ל לשריפת בית אלוקינו. והנה אם היו יודעים ה'גדולים' שהסבו באותה סעודה שע"י שתיקתם יתגלגלו הדברים עד כדי חורבן הבית, וודאי היו קמים וגוערים בבעל הסעודה, ואף נלחמים בנפשם להשאיר את בר קמצא בתוך היכל הסעודה... מכאן ילמד כל איש לעצמו עד כמה כוחה של פגיעה, ועוד ילמד כי פעמים רבות ה'שתיקה' (במקום שיש בכוחו של דיבור להציל את רעהו) כמוה כפגיעה ברעהו בפועל... ודי למבין.

איתא בגמרא (פסחים פו:) 'כל מה שיאמר לך בעה"ב עשה', ובסוגריים הוסיפו 'חוץ מצא' (עיי' במג"א סימן קע סק"ז), ואמר הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע לבאר, דבתחילה כשנתבייש בר קמצא ע"י בעל הבית שאמר לו 'צא' שתקו כל החכמים כי סברו שעל בר קמצא לשמוע בקולו שהרי 'כל מה שיאמר לך בעה"ב - עשה'. אך לאחר שנוכחו לדעת כי הדבר גרם לחורבן הבית, אז גמרו אומר, שאף שכל אשר אומר בעה"ב עשה, מכל מקום חוץ מצא - אם רואים המסובים שבעה"ב מבייש את האורח, אסור להם לשתוק ולקבל באהבה את בזיונות חברים, אלא אדרבה, יענו כסיל כאיוולתו, ויצילו את המתבייש ממביישו, ובזה יחישו במהרה את גאולתנו ופדות נפשנו.

ה. ואף במה שאינו ניכר שלטובה הדבר יאמין בזה, כי הנה התורה מנתה מ"ב מסעות ממצרים לארץ ישראל, והרי במ"א מסעות מתוך מ"ב הללו לא הגיעו לארץ ישראל - מחוז חפצם, ואפילו הכי הרי זה נחשב כ'מסע' - אלא ע"כ כי כל פסיעה ופסיעה נחשבת כ'מסע', שכך הועיד הקב"ה איזו תכלית על כל פסיעה ופסיעה.

ובהיפך בהרע להם ח"ו יודעים נאמנה שגם זאת מאת ה', כאשר גזרה חכמתו יתברך לתקן עניינם לאחת מהסיבות הידועים אליו יתברך, ואזי החכם אשר עיניו בראשו מתבונן במעוז שכלו הלא מדרכו הטוב להיטיב לנבראו, ויותר ממה שהעגל רוצה לינק הפרה רוצה להניק, ואם כן למה הרע לו, מסתמא יש ג"כ איזה בחינת הטבה^ה.

דברים נפלאים כתב בספה"ק 'אור המאיר' בזה"ל, כאן בא הכתוב להפליג מעלות אישים המשכילים אשר לבם בטוח באלוקים, והאמונה תקוע בקרב לבם, אשר כל הקורה להם מטוב עד רע הכל בהשגחה פרטיות מאתו יתברך^ו, כי נפשם יודעת מאוד היות הוא יתברך הבורא ומנהיג ומשגיח בפרטי פרטיות^ז, ואם מיטיב להם כל מיני מיטיב אזי מחזירין שבח והודאה על חסדיו העודפים,

ו. לעת זקנותו של החסיד הנודע רבי לייבל קוטנער זצ"ל (הוא הגבר אשר איבד כל אשר לו במלחמה הנוראה ונשאר כצוק איתן בתוקף אמונתו הבהירה) שהיה בבית החולים 'מעייני הישועה' שבבני ברק, פעם אחת הוציא אותו הרופא לטייל באוויר, ובתוך כך אמר לו, אל תפחד כי אני אוחז אותך, נענה לו רבי לייבל, וכי אתה אוחז אותי, הרי אינך מחזיק אלא בפיג'מעס (בגדי החולים המאושפזים בביה"ח)... אותי אוחז מישהו אחר לגמרי...

עוד היה מעשה באותו חסיד, שפעם ביקש בדחיפות מהרה"ח רבי מוטל (מרדכי) מיירנץ זצ"ל שיבוא אליו, ושח בפניו כשהוא נסער לגמרי, כי הגיע אליו איזה מגיד שיעור, ואמר לו כי כבר כמה חדשים שלא שילמו לו משכורתו על כן מבקש מרבי לייבל שיפעיל השפעתו על הנהלת הישיבה שידאגו לפרעון החוב, כשהוא מוסיף ואומר, כי היה יכול לילך לעבוד בבורסה ולהרוויח ממון הרבה, ואין זה משורת הדין שלא יקבל את 'לחמו' מאחר שבחר ללמד בישיבה, וכאן נזעק רבי לייבל, וכי הוא עושה משהו... היה יכול לילך ולהרוויח... והרי הקב"ה הוא מנהל את העולם... והמשיך לומר לרבי מוטל, שמא תאמר מה לך ולו... מדוע קראתי לך, אלא שחשבתי לעצמי היאך יתכן שאברך בקרבנו ידבר דיבורי כפירה כאלו, וביררתי היכן למד הלה בימי בחרותו, ונודע לי שלמד בישיבה שם מכהן בנך כ'משגיח', ועל כן מיהרתי לקרוא לך שתדבר עם בנך מדוע אינו מחדיר אמונה בקרב התלמידים. מיהר רבי מוטל להתקשר לבנו כשהוא מספר לו כל המאורע, השיבו הבן, תנוח דעתך, אכן כסדר הנני מדבר דיבורי אמונה בשיחותיי, אך לא נכנסו הדברים ללבו של זה כיון שתמיד 'הצליח' בחיים, כשרונות לא היו חסרים לו מעולם, גם חברותות היו לו תמיד משופרא דשופרא, אף תיכף בהגיעו לפרק האיש מקדש נהיה חתן... וממילא לא למד את האמונה 'למעשה'... ז. בפרשתן (מסעי לה יא), 'והקרייתם לכם', וברש"י, 'אין הקריה אלא לשון הזמנה וכן הוא אומר (בראשית כז כ) כי הקרה ה' אלוקיך לפני'. ופירשו צדיקים שבא ללמד לכל אדם בכל אשר ימצאהו, שאף מה שנראה לו כמי שאירעו הדבר במקרה, הרי באמת, לא נעשה הדבר מאליו אלא בהזמנה – שהקב"ה הזמין זאת עליו עפ"י חשבונות שמים ממעל. וכך כתב ה'חזון איש' בספרו 'אמונה ובטחון' (פ"ב), וז"ל. וממידת הבטחון – להעמיד עצמו על נקודת האמונה... כי לא המקרה פגעו, שאין מקרה בעולם כלל, רק הכל מאתו ית'. וכבר המליצו קמאי שמקרה הוא אותיות רק – מה'. ח. ואמונה זו גופא כי הכל מן השמים היא תמשיך עליו רחמים וחסדים, וכאמור בפרשתן (מטות ל ב), 'וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר זה הדבר אשר ציווה ה'', וביאר הרה"ק מחמעלניק זי"ע (הובא בארץ החיים להגר"ח ליבערזהאן מערכת אות א) כאן למדנו, שבשעה שרואה אדם מישראל שדרך הצלחתו נוטה למטה (מטות' מל' נוטה, וגם רומז למי שיורד 'מטה מטה') לא יזעף לבו ולא יאבד אמונתו בה', אלא יקבל את הכל באהבה ושמחה, ויאמר זה הדבר אשר ציווה ה' – כך גזרה חכמתו יתב"ש, וידע נאמנה שכל מה דעביד רחמנא לטב עביד, ויברך על הרעה מעין הטובה בשמחה. ומסיים הרה"ק מחמעלניק זי"ע וכאשר יעשה כן אני מבטיחו שיעלה על במתי הצלחה אי"ה (יש שביארו, 'ראשי המטות', מלשון 'נטיה', וכלומר ש'ראשי המטות' הא גופא הדבר אשר ציווה ה', כי התכלית הוא להטות ולכופף עצמו 'א' בייג' מתוך הכנעה אל הקב"ה).

וכך פירש הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע (ליקוטי אמרים, לט) בלשון הכתוב (תהילים ק ה) 'כי טוב ה' לעולם חסדו ועד דור ודור אמונתו', כי הנה הקב"ה הוא מקור הטוב, וכל תכלית בריאת העולם הוא להיטיב לברואיו, ולעולם חסדו – שרוצה לעשות חסד עם כל העולם, אלא שלפעמים נסתמים צנורות ההשפעה, והעצה 'לנקות' ולפתוח שוב את הצינורות הוא על ידי האמונה בו ית', וזהו שאמר ועד דור ודור אמונתו – 'המשכת החסד בכל דור הוא לפי גודל האמונה'. אמרו בעלי הרמז לרמז בסמיכות פרשת מטות למסעי, לומר לך, כל המטה עצמו ונכנע למוצאות אותו – להנהיג ה' עמו, אזי מסעי – כדאמרי אינשי פלוני 'אלעס פארט איהם גלאט' (כל חייו מתנהלים לו למישרין כמי שנוסע על כביש ודרך סלולה וחלקה).

באר הפרשה - פרשת מטות מסעי

ועשיות סיבתם לכן קרה להם מקרה רעה, ולהיותם במיצר ים החכמה נשארים תמיד עם ראשם ורובם בגשמיותם וגנות מדות וכו'.

וזהו 'ומצרים מקברים את אשר הכה ה' בהם', ולזה העמיק רש"י 'טרודים באבלם', להורות האמור שאינם מטרידים פנימויות מחשבתם לתלות הכל מאת ה' היתה זאת (וכו') כל זאת נשכה מלבם, וטרודים רק באבלם לצער צרות עצמם ממעיק המגיע עליהם, ובאמת בכל צרתם לו צר, וזהו שהעמיק 'טרודים באבלם' דייקא, לא כן דרכי הצדיקים אינם חשים מצרות עצמם כלום, רק מה שמגיע למעלה, או טוב להם בזה ובבא. עכ"ל'.

לפני ה' למלחמה - הכל כמתנת שמים בלבד

בפרשתן (מטות פרק לב), נאמר בארוכה כל 'פרשת בני גד ובני ראובן', שבתחילה ביקשו 'אם מצאנו חן בעיניך יותן את הארץ הזאת לעבדיך לאחוזת אל תעבירנו את הירדן' (פסוק ה), ולאחר שהוכיחם משה 'האחיכם יבואו למלחמה ואתם תשבו פה (פסוק ו) וכו', אמרו (טו-יח) 'גדרות צאן נבנה למקננו פה וערים לטפנו, ואנחנו נחליץ חושים לפני בני ישראל... לא נשוב אל בתינו עד התנחל בני ישראל איש נחלתו', על כך השיב

ובמו שכתב (ירמיה ל ז) 'עת צרה היא ליעקב וממנה יושע', והכוונה על דרך שבארנו למעלה שאמר דוד המלך עליו השלום (תהלים קיז ב) 'כי גבר עלינו חסדו', הכוונה אפי' בהראות לפעמים בחינת גבורה לנהוג עם ישראל עמו, ידעתי נאמנה שגם כאן כמדורת הגבורה צפונה וגנוזה חסדיו יתברך, כי בודאי מדרכו להיטיב ולא להרע ח"ו, וזהו כי גבר כלומר אפי' בא להראות בחינת הגבורה על כל זה עלינו בני ישראל חסדו, בזה הגבורה צפונה חסדיו (וכו'), וזהו עת צרה היא ליעקב, אפילו כשבא לפעמים עת צרה ליעקב ממנה גופא יושע, כי גם כאן גנוו מדות טובו יתברך.

וכן דרכי הצדיקים אמיתים הנאמנה את א-ל רוחם, כל מה שקורה להם מטוב עד רע אינם תולים בחכמתם העומדת להם² או על העדר החכמה לכן קרה להם מקרה לא טובה, כי אם הכל מאת ה' היתה זאת, כי נפשם קשורה עם רמ"ח איבריהם ושם"ה גידיהם להליכות הגוור. לא כן אישים פועלי און שאין להם התפשטות השכל תולים פרטי הצלחתם ומאורעותם הכל בחכמתם העמדה להם לעשות חיל, וכשנחפך עליהם הגלגל במעיק ומיצר להם חס ושלוש נשכה מלוח לבם שמאת ה' היתה זאת, כי אם על העדר שמירתם

מסופר על הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע שפעם אחת בעת אשר נכנס למונית (טעקסי) והוצרך לכופף עצמו שיוכל להיכנס לתוך הרכב (כך הוא מכורח המציאות) נענה ואמר, הביטו וראו, אם ברצון האדם להמשיך בדרכו עליו לכופף הראש תחילה בכדי שיוכל להיכנס, ואם יישאר על מעמדו בקומה זקופה - לעולם לא יגיע למקומו הנרצה. וללמד על הכלל כולו יצא, כל אחד ואחד בעניינו, אם ברצונו לעבור את חייו בשלום ושלוה השקט ובטח, עליו לכופף עצמו, ואז יוכל 'ליסע' בשלום, אך אם יעמוד על שלו ימצאוהו צער ומכאוב על כל צעד ושעל.

ט. וכך ביאר הרה"ק הישא ברכה זי"ע את האמור בפרשתן (מטות לא מט) 'עבדיך נשאו את ראש אנשי המלחמה אשר בידנו ולא נפקד ממנו איש', שלכאורה היה צריך לומר 'ולא נפקד ממנו אחד', ומדוע נקט הכתוב לשון 'איש', אלא, שכך אמרו למשה, שאף שיצאנו למלחמה עם כלי הזיין אשר בידנו, אך יודעים אנו כי לא בכוחנו ובגבורת ידינו נצחנו את המדיינים אלא רק כי ה' איש מלחמה הוא ההולך לפנינו, וזהו לא נפקד ממנו 'איש' - היינו הקב"ה שהיה עמנו בעזרנו.

מעין זה פירש הגאון רבי יוסף שאול נתנון זי"ע בעל ה'שואל ומשיב' (דברי שאול ד"ה ויצבאו) בהא דאיתא בילקוט שמעוני על הפסוק (לא ז) 'ויצבאו על מדין' - הקיפיה משלוש רוחותיה, רבי נתן אומר נתנו להם רוח רביעית כדי שיברחו, ולכאורה תמוה כי אדרבה היה להם להקיפם מכל צד כדי שלא יוכלו לברוח אלא יהרגו את כולם לתת נקמת ה' במדיינים, ומבאר, שהקב"ה רצה להורות בזה, הנה הדרך פתוחה בפניכם לברוח ואף על פי כן לא תוכלו להימלט 'כי אין מידי מציל'...

י. הוסיפו לבאר עוד בזה, כי הנה גם בני ישראל איבדו את קרוביהם באותם הימים, וכדכתיב (שמות יג יח) 'וחמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים', ופירש רש"י, 'חמושים' - אחד מחמשה יצאו, ובמדרש (תנחומא א) איתא עוד, 'יש אומרים אחד מחמישים ויש אומרים אחד מחמש מאות', אלא שאומות העולם המה טרודים באבלם - שקועים ביגונם בצער וחשכות, אולם בני ישראל מאמינים הם ב'דיין האמת', ואף שמקיימים הלכות אבלות אך אינם 'טרודים' ביגון ומרירות...

להם משה (כ-כב) 'אם תעשון את הדבר הזה, אם תחלצו לפני ה' למלחמה ועבר לכם כל חלוץ את הירדן לפני ה', עד הורישו את אויביו מפניו, ונכבשה הארץ לפני ה', ואחר תשבנו... והיתה הארץ הזאת לכם לאחוזת לפני ה'". שוב ענו ואמרו בני גד וראובן (כה-כו) 'עבדיך יעשו כאשר אדוני מצוה... ועבדיך יעברו כל חלוץ צבא לפני ה' למלחמה כאשר אדוני דובר, עד כאן לשון הכתוב. וכל המעיין בפסוקים אלו יתמה, אם כבר אמרו אנחנו נחליץ חושים, מדוע הוצרך משה לחזור שוב על כל דבריהם, והיה יכול לומר להם בקצרה שאכן רק בתנאי זה תקבלו את עבר הירדן, והקושיא תגדל שבעתיים לאיזה צורך חזרו בני גד וראובן שוב על כל דברי משה, ולא אמרו שמקבלים על עצמם ותנו לא, והדבר אומר דרשני.

חושים לפני בני ישראל... לא נשוב אל בתינו עד התנחל בני ישראל איש נחלתו, ומשמע שהכל תלוי בידם ובמעשיהם (וכמוכן שאין לנו בהם שמץ השגה, אלא רק מה שיש ללמוד לדורות), לזה בא משה וחזר על כל דבריהם, ועל כל פרט ופרט ממאמרם הוסיף הזכרת שם ה' - לאמר, רק כך תצליחו במלחמה - אם תחלצו לפני ה' למלחמה, ועבר לכם כל חלוץ את הירדן לפני ה'... ונכבשה הארץ לפני ה' והיתה הארץ הזאת לכם לאחוזת לפני ה', כי בהכרת והזכרת שם ה' יצליחו. ואכן, בני גד ובני ראובן הבינו היטב את ה'תוכחה' שבדבריו, ומיד 'תיקנו' את דבריהם, לכן חזרו ואמרו כמו שהם עומדים בראשית דבר - ועבדיך יעברו כל חלוץ צבא לפני ה', ולא די בזה, אלא משה רבינו חזר ואמר כן לפני כל 'ראשי המטות' ב'תנאי כפול', אם יעברו בני גד ובני ראובן אתכם את הירדן כל חלוץ למלחמה לפני ה'.

וביארנו בספרי הקודש (ע"י באברנאל עה"ת), כי מתחילה לא הזכירו בני גד ובני ראובן 'שם שמים' בכל שיחם ושיגם, רק אמרו גדרות צאן נבנה... 'ואנחנו' נחליץ

וכבר אמר הרה"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע לבאר הטעם שציוותה התורה על אבלות, שלכאורה אין צורך ב'ציווי' על כך שהרי אף גויי ארצות מתאבלים על קרוביהם, אלא שרצונו ית' שנהיה תמיד בשמחה, על כן 'קדשנו במצוותיו וציוונו על האבלות', וממילא היא עצמה תביאנו לידי שמחה, כי 'פקודי ה' ישרים משמחי לב'.

וכה אמר הרה"ק ה'אבני נזר' זי"ע בבואו פעם לנחם את האבל, כי מקובל אצלו ש'אבל' הוא ר"ת איך בין ליסטיג - אני שמח. וכשנשאל על מקור הדבר, נענה כי כן מפורש בדברי רש"י במסכת סוכה, וכוונתו למה שכתב רש"י (סוכה כה. ד"ה טירדא דרשות) 'שאע"פ שהוא חייב לנהוג אבילות של נעילה רחיצה וסיכה להראות כבוד מתו, אינו חייב להצטער'...

נודע מאמרו של מרן הבעש"ט הקדוש זי"ע (הובא בדגל מחנה אפרים בפרשתן) שכל אדם עובר במשך ימי חייו את כל מ"ב המסעות, וכל ימיו הוא טרוד הוא בנסיעות וחניות וכו', ובאה התורה ללמדנו דעת באותם מסעות אשר 'כמעשה ארץ מצרים אשר ישתם בה לא תעשו' (ויקרא יח ג) - כי המצריים ואומות העולם נעשים 'טרודים' מתוך 'אבלם' ושאר מקרים, אבל איש ישראל עובר כל מסעותיו, עליות וירידות מתוך אמונה חזקה ושלוות הנפש, בלי שתטרף נפשו עליו כ"כ, ולא יאבד את ישוב הדעת ושמחת החיים.

יא. וכך איתא במדרש בפרשתן (במ"ד כב ז), זה שאמר הכתוב (תהילים עה ז-ח) 'כי לא ממוצא וממערב ולא ממדבר הרים, כי אלוקים שופט זה ישפיל וזה ירים', מהו כי לא ממוצא וממערב, לא ממה שאדם יוצא ועמל בסחורה והולך למזרח למערב נעשה עשיר, אפילו פורש בספינות והולך ממזרח למערב וחוזר על המדברות ועל ההרים אינו נעשה עשיר. מהו ולא ממדבר הרים, אמר רבי אבא מרומניא כל הרים שבמקרא הרים הם חוץ מזה שהוא רוממות, שאין אדם מתרומם מן הדברים האלו, מה הקב"ה עושה נוטל נכסים מזה ונותן לזה שנאמר כי אלוקים שופט זה ישפיל וזה ירים.

יב. כתיב בפרשתן (לא נג), 'אנשי הצבא בזזו איש לו', ביאור נורא הוד מבאר בעל ה'טעם הצבי' זצ"ל, שרק ב'דמיונם' היה נראה להם שהם בוזזים וחוטפים, ומרוויחים בזה ממון הרבה, אבל את האמת גילתה לנו התורה שהם 'בזזו איש לו' - כל אחד קיבל והשיג את הקצוב לו, את מה ששלו זה מכבר בגזירת פי עליון, איש לא גרע ולא הוסיף מאומה על קצבתו. ואכן, כשיזכור שה' הוא הנותן את הכל ואין האדם עושה מאומה (רק מחיוב ההשתדלות), או אז יצליח ויעלה, ישיג ויקנה ככל אשר תאוה נפשו.

באר הפרשה - פרשת מטות מסעי

שיאמין שכל מה שיש לו הוא רק בגזירת עליון כן הוא מאבד 'מה שנותנים לו', שלא יהיה קיום למה יוסיף הקב"ה להשפיע עליו כהנה וכהנה". אמנם המדמה שבכבר ניתן לו", וכן גורם לעצמו מניעת השפע הנקצב בנפשו כי 'כוחי ועוצם ידי' עשה לו את החיל הזה הרי לו מן השמים".

וכבר אמר אחד הצדיקים, נאמר ב'מתן תורה' (שמות כ טו) 'רואים את הקולות', ודרשו חז"ל (מכילתא, הובא ברש"י) רואים את הנשמע, ושומעים את הנראה, ונרמז בזה, כי מדרך העולם שהם רואים בעיניהם כיצד 'עבודתם' מביאה להם את הפרנסה, ואילו את הידיעה כי הכל תלוי ב'סייעתא דשמיא' אינם רואים אלא שומעים, כך שמענו מאבותינו מדור דור את האמונה הטהורה שכל הבא לאדם אינו אלא בגזירת עליון, ו'ההשתדלות' היא רק גזירת מלך. אכן במתן תורה נתעלו ישראל והגיעו להשגת אמונה בחוש עד שראו את מה שבכל עת רק נשמע לבני אדם שהכל תלוי בסייעתא דשמיא, ואילו הדבר 'הנראה' תמיד, שמעשה הידים הם מביאים את הפרנסה ח"ו נהפך להיות רק בגדר 'שמיעה'...

ושמעתי לפרש בטעם שנאמר (תהילים קכז ב) 'גיע כפך כי תאכל', ולא נקט 'גיע ידך', כי הדבר ידוע שמי שיש לו רק כף יד בלא אצבעות ל"ע שהרי הוא מוגבל במעשיו, ולזה דימה את היגיעה והעבודה, שאין האדם אלא כדוגמת ה'כף' - שאינו יכול לעשות בעצמו, אלא כל עבודתו אינה אלא השתדלות בעלמא ואינה מביאה כלל את הפרנסה, ואם אכן האדם חי בהרגשה זו הרי 'אשריך וטוב לך'...

כה אמר הרה"ק מקאברין זי"ע (תורת אבות, אמונה ובטחון, מה) כשאדם יוצא לשוק וצורך כספו בידו בכדי לקנות בו דבר מה, אם יאמין בבירור כי החפץ שברצונו לקנות הוא מהשגחתו יתב"ש וכן שהקב"ה הכניס בו את המחשבה לקנות, ואף הסכום שיקבעו הכל בהשגחה, וכן במוכר דבר מה - שיאמין כי הדעת למכור וכן הסכום הכל בהשגחתו יתב"ש, ערב אני בעדו כי השי"ת יצליח את כל דרכיו.

יג. בדרך זה ביאר ה'שואל ומשיב' זי"ע (דברי שאול) הא דאיתא במדרש (שהש"ר ד ג) על אותם שנלחמו במדין 'שלא הקדים אחד מהן תפילין של ראש לתפילין של יד, שאלו הקדים אחד מהן תש"ר לתש"י לא היה משה משבחן ולא היו עולין משם בשלום, הוי אומר שהיו צדיקים ביותר', וצריך ביאור מה שייכות הא להא, ומהו 'הקפידא' הגדולה ביותר על שינוי סדר הנחת התפילין. ומבאר בהקדם מה שנאמר (תהילים צד יח) 'אם אמרתי מטה רגלי חסדך ה' יסעדני', ר"ל, אם אמרתי כי מצד עצמי מטה רגלי, שאין בידי עשות מאומה בלתי עזרת ה' אז זוכה שחסדך ה' יסעדני, אבל התולה בבטחונו בכוחו ועוצם ידו מועד הוא ליפול. והנה תפילין של ראש מורה על גודל השגתו של הקב"ה על ישראל, וכמו שדרשו חז"ל (ברכות ו.) הא דכתיב (דברים כח י) 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך, אלו תפילין שבראש', ואימתי זוכים לשמירה עליונה זו - כאשר מקדים להניח תפילין של יד על ידו הכהה, כשהוא מראה לעין כל שידו היא כהה ואינה יכולה להושיעו... ובזה יתבאר דברי המדרש, כי המה נצחו במלחמה מאחר שהקדימו תפילין של יד, וידעו כי אין ידיהם עושות מלחמה אלא רק הקב"ה הוא עושה מלחמה, ועל ידי זה זכו שה' יגן עליהם ויתיראו מהם כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליהם.

וכך פירש הרה"ק ה'ישא ברכה' (ד"ה החלצו) בלשון הזמר 'בני היכלא' (שחיברו האריז"ל הק' לסעודה שלישית) 'חֲזוּ חִילִי דְלִית דִּינִין דְתִקְפִין', אם תראו שהכל הוא מ'חילי' וכוחי, אזי תזכו 'דלית דינין דתקיפין' - שיתבטלו כל הדינים ואך טוב לישראל.

יד. וביאור הדברים נתבאר בספרים, כי הקב"ה רוצה שבניו יכירו וידעו כי זקוקים הם בכל עת לרחמי וחסדיו ועי"ז יהיו תלויים בו, ואכן, כל עוד ש'חסרים' הם הנם תולין עצמן בו ומייחלים לחסדו, אך משנתעשר האדם שוכח הוא כי כל אשר לו מן השמים, ואינו זוכר שבכל עת הוא זקוק לרחמי שמים שישאר הכסף בידו ויבוא על סיפוקו - ולכן העמיד הקב"ה שיהא 'גלגל החוזר בעולם' (שבת קנא:), אבל אם יזכור האדם בכל עת כי אשר לו אינו אלא 'פקדון' מן השמים, ובעליו האמיתי של המעות והעושר (כ"ו ב, גם לענין בעל רכוש מועט...) הנו הקב"ה נמצא שעדיין הוא 'תלוי ועומד' בחסדי הבורא, מעתה אין כל סיבה לקחת ממנו את ממונו...

טו. נאמר בפרשתן (מטות לא ד) 'אלף למטה אלף למטה', ונתבאר במדרש (כב ג) שמכל שבט נשלחו ב' אלפים, אחד לעמוד במלחמה, ועוד אלף להתפלל עליהם. ותמה הגאון רבי יחזקאל לעוונישטיין זצ"ל (אור יחזקאל ח"ד - אמונה, עמוד קפ) כמה תמיהות בדבר. א. מדוע נשלחו אלף המתפללים למקום המערכה, הרי מן הראוי להעמידם בתפילה בביהכ"ס. ב. מדוע שלח 'אלף' מתפללים מכל שבט, ולא היה סיפק ב'מניין' מתפללים, ומה גם שהיו יכולין לסמוך

ככל היוצא מפיו – נוחה של כל תפילה
 הכתוב 'לא יחל דברו' - היינו דיבורי תפילה, שלא
 בפרשתן (מטות ל א), 'לא יחל דברו ככל היוצא מפיו
 יעשה', וכתב הרה"ק מקמארנא ז"ע (בחומש
 היכל הברכה) כי 'יחל' מלשון 'מיחל' ומקווה, ואמר
 יהיה מקווה שתפילתו תפעל פעולתה, אלא יגש אל
 התפילה בדרך וודאות - שבוודאי" ככל היוצא מפיו
 (בתפילתו) יעשה הקב"ה", ואפילו היוצא מפיו בסתמא

על תפילות כל בני ישראל, ומדוע הוצרך לייחד את האלף שמכל שבט ושבט. ג. על כולנה יש לתמוה, הרי מלחמה
 זו מלחמת מצוה הייתה - שציווה הקב"ה למשה 'נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים', ומה מקום לתפילה ותחנונים
 על נצחון המלחמה.

וביאר הגר"י, שאכן, הקב"ה בעצמו ניהל את מערכת המלחמה, אלא שהאדם בטבעו נוטה לחשוב כי כוחו ועוצם
 ידו עושה לו את החיל, ומחשבות אלו הם תחילת הכשלון והפסד המלחמה, וברצותו להצילם ממחשבות אלו שלח
 משה אלף מתפללים, כמספרם המדויק של עורכי המלחמה בפועל, שיתפללו בסמוך להם, וכך ידע כל אחד מהם
 כי 'מתפלל פרטי' יש לו, וכאשר יראה בעיניו את המתפלל לא ייחס את הנצחון לעצמו אלא לאדון הכל השומע
 תפילת המתפלל שיחדו עברו (כי האדם קרוב למראה עיניו - ולא מספיק שידע שבתוך המחנה מתפללים עליו, כי אז עדיין
 מסוכן הוא לחשוב כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל).

טז. וכה זעק הרה"ק ה'ברכת אברהם' זי"ע (בתוך כדי אמירת פרק צ"א שבתהלים 'יושב בסתר' וכו' לאחר הדלקת נר חנוכה), 'יקראני
 ואענהו', דוד המלך מגלה את אוזנו, שהקב"ה עומד ומכריז, 'יקראני ואענהו', רופט מיר און איך וועל איך
 ענטפרען, און פארוואס ענטפערט ער נישט, וייל מ'רופט איהם נישט'... (בתרגום -) בני אהובי, קראו אלי ואענה אתכם,
 אמלא כל רצונכם לטובה, ומדוע נראה לפעמים שאינו 'עונה', כי אכן אינו קורא אל ה'. ואין הכוונה שאינו 'מתפלל'
 כלל... אלא אף אם מתפלל אך אין זה מתוך ההכרה וההרגשה כי רק על ידי התפילה תגיע אליו הישועה, דוגמת
 המבקש טובה מחברו באופן שרק בידי חבר זה היכולת לעזור.

פעם נסע הגה"צ רבי יהודה לייב קאסטלניץ צוק"ל (אביו של הרה"ק הרמ"ח סלאנים זי"ע) מטבריה לחו"ל אל בית רבו
 הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע והייתה הנסיעה קשה ומשברת עצמות, תחילה היו נוסעים ביבשה מטבריה ועד חיפה,
 משם הייתה הנסיעה בדרך אניה בלב ים עד לאודסה, ומשם שוב ביבשה ברכבת הקיטור עד לגרודנא, ומשם לבית
 הרבי. אחר כל טלטולי הדרכים הגיע רי"ל בשעטומ"צ לחצר הקודש והסתופף בצילא דמהימנותא תקופת זמן כשהוא
 נהנה מזיו השכינה... בדרכו חזרה על הרכבת מגרונדא לאודסה והוא זקן וחלוש, ומתייסר ביסורי חולי מעיים הרגיש
 רי"ל כי גברו יסוריו למעלה ראש ואי אפשר לו לסבול, והיה גונח ונאנח מרוב ייסוריו, נתיישב לצידו יהודי נשוא
 פנים שניסה לשאלו מיהו ומה מעשיו, ומדוע הינו גונח כ"כ, משראה היהודי כי יסוריו קשים ומרים פסק מלשאלו
 שאלות מיותרות, ורק אמר לו 'ווארט' מצדיקי אמת, הנה כתיב (תהלים פט כז) 'הוא יקראני אבי אתה, קלי וצור
 ישועתי', כי הנה בכל מצב שיהודי נמצא בו, אם יעורר בקרבו לדעת כי הקב"ה הוא אביו אוהבו ומתוך כך יבוא
 לקרוא - הוא יקראני אבי אתה - בזעקת 'טאטעניו העלף' (אבי אבי עזור לי והושיעני), אזי קלי וצור ישועתי - יחיש לו
 הקב"ה ישועה שלימה במהרה (ותתהפך מידת אלוקים - הדין לרחמים וישועות).

הדברים נכנסו בלבו של רי"ל והחל זועק מקירות לבבו טאטעניו העלף, ומיד שכחו כאביו וכל יסוריו נמוגו כלא
 היו... וכן נמשך כל זמן נסיעתו ברכבת - במשך 'מעת לעת' שלם. ואף עלייתו על האניה היתה בדרך פלא, שלא
 ידע איך ישא בעצמו את כל חבילותיו ומטלטליו מהרכבת לאניה, והנה צץ לנגדו נער שסייע בעדו להעביר את כל
 החפצים ללא בקשת תמורת ממון, אף על האניה חזר כל עת הנסיעה טאטעניו העלף... טאטעניו העלף... והיה רי"ל
 מספר כי מעולם לא הייתה לו נסיעה בלב ים קלה כאותה נסיעה, הים היה רגוע מבלי רוחות סערה, ומשהגיע
 לחיפה וירד מהאניה על היבשה מצא מיד נער ישמעאלי שלקחו בפרדו לביתו בטבריה, וכל אותה העת ישב רי"ל
 וחזר בעצמו 'הוא יקראני אבי אתה - טאטעניו העלף שתהיה הנסיעה כראוי ובנקל'... וכל הטובות הללו עבור
 קריאתו 'טאטעניו העלף' שוב ושוב, ומשבאו קרא הערבי לעומת 'מקבלי הפנים' הבאתי לכם את ה'טאטעניו' שלכם..

יז. אין לך תפילה שאינה עושה רושם בשמי מרום ומעוררת רחמים, הנה איתא בגמ' (יומא סט:), שחז"ל ביקשו
 מהקב"ה להעביר מן העולם את 'יצרא דעבודה זרה', שהוא הוא שהחריב את בית המקדש הראשון והרג את
 הצדיקים והגלה את ישראל מארצם ועדיין מרקד בינינו, ישבו בתענית שלושה ימים ושלושה לילות ונמסר בידם
 כשהוא יוצא אש בדמות אריה מבית קדשי הקדשים, אמר להם הנביא לישראל היינו יצרא דעבודת כוכבים שנאמר

לצאת את העיר אפילו פסיעה אחת והוא רחוק ממשפחתו ואחוזת אבותיו, לאורך גיסא תמוה, וכי יש לחשוש שימות הבהן גדול מחמת תפילתו של רוצח שפל.

אלא, חדא קושיא מתורצת בחברתה, כי אכן אמת הדבר - גדול כוחה של תפילה הנובעת מתוך מעמקן הלב - אף אם המתפלל הוא רוצח, והתפילה היא על הבה"ג שימות. אמנם, ברגע שהרוצח יקבל בהרחבה את מחסורו אשר יחסר לו מאמו של הבה"ג, כבר לא יתפלל על מיתת בנה של מטיבתו מאותו עומקא דליבא, וממילא כבר לא תפעל התפילה עד כדי מיתת הבהן גדול².

- ללא דביקות אלא אמירה בעלמא" גם זאת יעשה הקב"ה.

צא ולמד על כוחה של תפילה מעומקא דליבא³ מהא דכתיב בפרשתן (מסעי לה כה) 'וישב בה עד מות הבהן הגדול'. ובמשנה (מכות יא.) 'אימותיהן של כהנים גדולים היו מספקות להן מחיה וכסות כדי שלא יתפללו על בניהם שימותו, פירוש, מאחר שיציאת הרוצח תלויה במותו של הבהן הגדול, חששו אימותיהן שיתפללו הרוצחים על מיתת בניהם, על כן סיפקו להם מים ומזון. ולכאורה תגדל התמיהה, וכי משום זה כבר יונעם ויומתק לרוצח להישאר ב'ערי המקלט' - כשאינו יכול

(זכריה ה ח) 'ויאמר זאת הרשעה'. וכשתפסוהו נשמת ממנו שער אחד והרים את קולו וצעק, אמרו היכי נעביד דילמא חס ושלום מרחמי עליה מן שמיא, אמר להם הנביא הטילוהו בדוד העשוי מעופרת ויסתמו את פי הדוד בעופרת שלא יישמע קולו חוצה (כטבע העופרת 'לשאוב' ולבלוע את הקול). ומתבאר בדברי הגמרא שאפילו יצר הרע דע"ז שללא כל ספק דינו ל... מ"מ, אם יצעק ישמעוהו בשמים וירחמו עליו אף אם מחמת כן ימשיך להחטיא ולקלקל את העולם, מעתה קל וחומר בן בנו של קל וחומר אם יהודי יצעק לאבינו שבשמים כמה רחמים יעורר בזעקתו, ובפרט אם יבקש ויתחנן להינצל מאותו יצר...

יח. כה אמר הגה"ק רבי חיים מוואלאז'ין זי"ע בשם הגר"א זי"ע (הובא ב'כתר ראש' אות כב) על המאמר הידוע (הוה"ל שער חשבה"ג ט) תפילה בלי כוונה כגוף בלי נשמה, שלא בא לומר שאינה נחשבת 'תפילה' אלא, כי יש קרבן 'בהמה' שיש בו חיות, וקרבת 'מנחה' שאין בו חיות, ותפילה בלא כוונה הרי היא כ'מנחה' שאין בה נשמה. יט. כי אמרו חז"ל איזהו עבודה שבלב זו תפילה (תענית ב.), והרי 'רחמנא לבא בעי' (סנהדרין קו:), וכל ענין התפילה הוא כוונת הלב - לכן שפכתי שיח פני בוחן לבות.

כ. ידוע המעשה, שמשעברו כמה שנים מנישואי הגאון רבי אברהם אלישיב זצ"ל לבתו של בעל ה'לשם' זצוק"ל בעיר הומלא, ועדיין לא זכו לזש"ק, נסעו השניים לצרכי רפואה בעיר הגדולה 'ווינא' הרחוקה מעיר מגוריהם כשבועיים ימים (בנסיעה). אך הרופאים הרימו את ידיהם והודיעו כי אין לאל ידם להושיעם... בלית ברירה חזרו השניים לעירם, ובמשך כל הדרך - כשבועיים ימים התאפקה האשה שלא לבכות - כדי שלא יראו שאר הנוסעים עמהם בבכיה הגדול, משהגיעו לביתם שהיווה בית מדור להם ולאביה הגדול בעל הלשם - מיהרה האשה ל'בית האוצר' שם מניחים התבואה והחיטה למשך כל ימות החורף ושם פרקה מעל עצמה כל בכיה ונתנה דרור לדמעותיה בבכיה גדולה... משגמרה לבכות פנתה להיכנס לתוככי הבית, אך בדיוק באותו הרגע עמד אביה ה'לשם' על פתח הבית, ומצאה כשעיניה אדומות... שאלה האב, מפני מה עיניך אדומות, מתחילה ניסתה האשה לענות בהא ודא, אבל אביה לא נתן לה להשיב פניו בבוקי סריקי, עד שהודתה בפניו כי הרופאים ייאשו אותם לגמרי, וזה לה כשבועיים ימים שהיא מתאפקת מלבכות, ועתה משבאו הביתה פרץ מאתה כל המעיין ושטף את פניה ועיניה בדמעות רותחות.

נענה ה'לשם' ואמר, הנה כתיב (תהלים קמה יח) 'קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת', ושמא תדעו מהו 'יקראוהו באמת' האמור כאן. אלא כתוב מדבר על זה המצב שבו הינכם עומדים בו, שהרופאים ייאשו אתכם, ומעתה הנכם יודעים כי אין לכם אל מי לפנות אלא לאבינו שבשמים, זהו 'קרוב ה'...' אשר יקראוהו באמת'. ואכן לתקופת השנה נולד להם בנם הגדול הגרי"ש זצ"ל.

ביאור דבריו, כי פעמים ימצא שכוונת האדם להתפלל אל ה' שיעזרהו דרך רופא פלוני וכיו"ב. אבל מי שהרופא כבר נתיאש מאתו הרי אין בתפילתו כל עירוב, וכל פנייתו איננה אלא בלתי אל ה' שיעזרהו בדרך שהוא רוצה. תפילה כזו מחויבת היא לפעול.

זאת תעמוד להם לזכרון ולזכות ביום הדין הגדול והנורא, לכפר להם על כל עוונותיהם^{כא}.

מוסיף הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (ד"ה עבדיך נשאו) לבאר כי כ"כ גדלה מעלתם של שבי המלחמה, כאילו הקריבו עצמן קרבן לשם ה'. וז"ל. לא היו צריכים להקריב קרבן תודה על חסדו ונפלאותיו עמהם שהצילם במלחמה מידי חרב, כי אין לך קרבן תודה יותר מהקרבן האיש את עצמו לה, כמו שדרשו על הפסוק (תהלים נב) 'זובח תודה יכבדנני' - ודרשו בגמרא (פנהדרין מג:) דקאי על הזובח את יצרו ומתוודה עליו. והנה כתוב (ויקרא א ב) 'אדם כי יקריב מכם קרבן לה', מן הבהמה^{כב} מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם' והיינו אדם כי יקריב 'מכם' באם האדם מקריב מעצמו ומרצונותיו להקב"ה, הרי הוא 'קרבן לה', אך 'מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן' - אותם קרבנות שאדם מקריב מבהמותיו עליהם נאמר תקריבו את קרבנכם - קרבן זה נקרא על שם האדם שזוהו קרבנו שלו. והכי נמי, כיוון שבני ישראל שמרו עצמם מלחמוא א"כ נחשב כאילו הקריבו את יצרם בקרבן תודה (ולא הוצרכו אלא קרבן על הרהור העבירה, ותו לא מידי), וזהו אומרו 'ונקרב את קרבן ה' שהקריבו את עצמם כקרבן לפני ה' בשמירת עצמם מן היצר^{כג}.

לזכרון לפני ה' - מעלת שמירת הקדושה ובפרט שמירת העיניים

בפרשתן (מטות לא נד), 'ויביאו אותו אל אהל מועד וזכרון לבני ישראל לפני ה'', הקשה ה'אור החיים' הק', מדוע הפסיק והכניס זכרון לבני ישראל בין תיבות אהל מועד לתיבות לפני ה', ונראה מלשון הפסוק שבנ"י הם לפני ה', ובאמת ה'אהל מועד' הוא אשר לפני ה'. ותי' האוה"ח, עפ"י דברי חז"ל (שהש"ר על הפסוק שה"ש ד ב שינדך בעדר הקצובות) שבמלחמה זו היו טחין רפש וטיט על פניהם כדי שלא יסתכלו בעבירה, לכן סמך מאמר 'לפני ה' למאמרו 'לבני ישראל'. כי בני ישראל אלו ראויים להיות לפני ה'. כמאמר ר' אחאי בר יאשיה (מסכת כלה פ"ב) 'כל המפנה עצמו מן העבירה ולא עשאה, אפילו הוא ישראל ראוי להעלות עולה ככהן גדול על גבי המזבח', והיה הדבר לזכרון - היינו שעצם המניעה מהעבירה תעמוד לזכרון לפני ה'.

ובתרגום יונתן (פסוק ג) 'ובכל דא חס לן למתלי עינן בן, ולא אסתכלון בחדא מנהון, דלא למחייבא בחדא מנהון ולא נמות במיתותא דמייתון בה רשיעיא לעלמא דאתי, ודא יידבר לן ליום דינא רבא למכפרא על נפשתן קדם ה''. פירוש שזוהרו מלהביט בהם אפילו בהבטה בעלמא, בכדי שלא יתחייבו מיתה, וזהירות

כא. והזהירות מחטא הצילה אותם אף בגשמיות - שלא נהרג אחד מהם במלחמה, וכמו שכתב רבינו בחיי' (ד"ה עבדיך) וז"ל. זה היה פלא עצום, ומהניסים הגדולים שאירעו להם לישראל אירע להם כאן במלחמת מדין, שהיו (המדיינים) עם רב כחול אשר על שפת הים, והרגו ישראל מהם, ושבו מהם אלפים ורבעות, והכתוב מעיד שלא חסר מישראל אחד במלחמה, זהו שאמר (פסוק מט) 'ולא נפקד ממנו איש', והנס הגדול הזה (אירע להם) לפי שהיו שלמים בזכות, והוא שדרשו חז"ל (שבת סד.) 'ולא נפקד ממנו איש - לדבר עבירה'.

כב. וכבר פירשו בלשון הכתוב (ויקרא א ב) 'אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה, תדע, מתי נחשב ה'קרבן' כקרבן לה' כשמקריב 'מן הבהמה', מהחלק הבהמי שבו... שזהו עיקר הנחת רוח לפניו ית' כשאדם מקריב מעצמו ומתגבר על עצמו בתאוות בהמיות בדברים שהוא מתאוה אליהם. כע"ז ביארו את הפסוק שבפרשת קרבן התמיד (כח ב) 'את קרבני לחמי', מהו ה'קרבן' שמעלה נחת רוח לפני הבורא עד שנקרא 'קרבני' - הוא 'הלחם' הרומז לכל ענייני הארציות, וכלשון הברכה 'המוציא לחם מן הארץ'.

כג. והנה נאמר (לא ג) 'ונקרב את קרבן ה'... לכפר על נפשותינו לפני ה'', ובגמ' (שבת סד.) 'אמרו אם מידי עבירה יצאנו, מידי הרהור עבירה לא יצאנו', הקשה הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע אם אכן נכשלו בהרהורים מדוע המתינו עד עתה, ולא אמרו זאת מיד בשובם מן המלחמה. אלא, בתחילה היה נדמה להם שאין זה חטא כלל, כי מה בכך שהרהרו בליבם הרי לא בא הדבר לידי מעשה, אך לאחר שנאמרה פרשת הגעלת כלים - לטהרם מידי בליעת איסור, הבינו בעצמם שבליעה נחשבת כ'בעין', א"כ, אף עליהם לשוב ולבער מקרבם את הרהורי העבירה, ולטהר עצמם מבליעת האיסור בנפשם (ליקוטי הרי"ם בפרשת ד"ה עבדיך).

הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב זי"ע היה אומר שסגולה למחשבות רעות ללמוד פרשת 'הגעלת כלים'.

באר הפרשה - פרשת מטות מסעי

בה ח) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, ודרשו 'בתוכו' לא נאמר אלא 'בתוכם', בתוך כל אחד ואחד^{כד}.

הפותח שער לדופקים בתשובה – גם על החמורות ביותר בפרשתן (מטות לא כא), 'ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה זאת חוקת התורה אשר צוה ה' את משה', הקשה הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (דרש משה) שהרי פרשה זו עוסקת בדיני 'הגעלת כלים', ואם כן מדוע נאמר 'זאת חוקת התורה' שמשמע שהוא חק לגבי כל התורה כולה, אלא כי אכן מכאן למדנו יסוד גדול לכל התורה, שכשם שאפשר להכשיר כלים שנבלע בהם איסור ולהוציא את הבליעה מהם כך גם 'מי שנתלכלך בחטאים ופשעים יש לו תקנה^{כה} להגעיל חטאיו ופשעיו ולהיות נקי בלא חטא כשישוב בתשובה, ונמצא שזוהו חוקת כל התורה שלא יתייאש האדם כשנודמן שחטא^{כז}.

בפרשתן (מטות לב א), 'ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד'... ובסוף הענין כתיב (שם לג) 'ויתן להם משה לבני גד ולבני ראובן ולחצי שבט מנשה בן יוסף את ממלכת וכו'', וכל הרוואה יתמה תמיהה רבתי, מדוע נתן משה רבינו את ממלכת האמורי ועונג מלך הבשן גם ל'חצי שבט המנשה', והרי רק בני גד וראובן באו לבקש שברצונם להישאר בחו"ל ואילו שבט מנשה לא באו לבקש מאומה, ומבאר ה'צרור המור' (בפרשתן) כי אין לבני ישראל קיום והעמדה רק ע"י שמירת הקדושה מידת 'יוסף' צדיק יסוד העולם, ולכן לא יתכן להשאיר את בני גד וראובן לבדם ללא שישבו אתם יחד לכה"פ חלק מצאצאי יוסף הצדיק הלא המה חצי שבט המנשה.

והנה, עומדים אנו בימי 'שלושת השבועות', ימי האבלות על חורבן הבית שאירע בימים אלו, והזמן גרמא לבנות 'בית מדרו לשכינה' בקרבנו, וכמו שנאמר (שמות

מעשה בבחור שנכנס אל הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע וקבל בפניו על מחשבות הטורדות אותו, אמר לו הרה"ק שסגולה כנגד מחשבות ללמוד בכל יום ב' דיבורים של המהרש"א. אחר זמן אמר הבחור שעצה זו צחצחה לו את מוחו (בדרך אגב נוסף, שבכדי ללמוד מהרש"א יש ללמוד תחילה את דברי הגמרא... ואין סגולה כתורה ואין שמירה כתורה). כד. ומפורשים הדברים ב'ש"ך' על התורה (מגורי האריז"ל, פר' תרומה), וז"ל. 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם', לא אמר משכן אלא מקדש, לומר, אם יקדשו עצמן יהיה כל אחד מהם מרכבה לשכינה, זהו ושכנתי בתוכם ממש, לזה אמר 'ועשו' ולא ועשית, כי כל אחד רמוז המשכן בגופו, הארון רמוז בלב, הכרובים... אלא לרמוז למה שאמרנו שיעשו בגופן - שיקדשו איבריהם ויעשו משכן ומרכבה לשכינה, ולזה אמר 'ועשו' 'וכן תעשו' שתי פעמים אחת למשכן ואחת לגופן.

כה אמר הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע (מהר"י פרשת ויצא ד"ה וזה שער השמים) כי מצינו לחז"ל הקדושים שאמרו (הובא רש"י פר' ויצא) כי ביהמ"ק של מטה מכוון כנגד ביהמ"ק של מעלה, ובמקום אחר (עי' רש"י פרשת בשלח ד"ה מכוון לשבתך) אמרו להיפך כי ביהמ"ק של מעלה מכוון כנגד ביהמ"ק של מטה, ומבאר הרה"ק שאין כאן כל סתירה, אלא מתחילה עמד ביהמ"ק למעלה, לאחר שנים בבוא שלמה המלך לבנות בית המקדש למטה בנאו כנגד ביהמ"ק של מעלה... ומאז (שנחב הבית) בכל זמן ומקום שיהודי מקדש את עצמו ואת אבריו כביכול נוטל הקב"ה את בית מקדשו ומכוונו כנגד אותו היהודי.

כה. איתא בספר 'בעל שם טוב' (פרשת לך ג) וז"ל, שמעתי ממורי זלה"ה בשם רבינו סעדיה גאון, כי עיקר בריאת האדם בעוה"ז הוא לשבר מדות רעות שלו הטבעיות וכו'. ובהמשך דבריו: וזהו שאמרו חז"ל (שבת קנז). האי מאן דאתיליד ביום ג' בשבת הוי עתיר וזנאי וכו'. וקשה הא הם שני הפכים, אם הוא זנאי ראוי להיות עני ולא עושר, כדכתי' (משלי ו) 'בעד אשה זונה עד ככר לחם'. ומבאר דכיון שהיה בטבעו להיות זנאי ושיבר טבעו, עי"כ נעשה עשיר, וכדמצינו ביוסף הצדיק שע"י שנלחם ביצרו זכה ונתעשר, דיוסף הוא השליט.

הנה איתא (פסחים ח). 'אבוקה להבדלה מצוה מן המובחר', ומרמז בה ה'ילקוט הגרשוני' (אות וא"ו) שהבדלה היינו להתבדל מן הרע, וה'מאבק' להבדלה זו, ההתגברות וההתעצמות היא היא מצוה מן המובחר.

כו. עוד חיזוק גדול מצינו בפרשתן, דכתיב (מטות לא מט-נ) 'עבדיך נשאו את ראש אנשי המלחמה אשר בידנו ולא נפקד ממנו איש, ונקרב את קרבן ה'', ואמרו חז"ל (שבת סד). 'אמרו אם מידי עבירה יצאנו, מידי הרהור עבירה לא יצאנו', וביאר בזה ב'דברי שאול' על פי מה שכתבו המפרשים לבאר בהא דאיתא בגמ' (קידושין לט): 'מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה, ומחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה', וטעם הדבר הוא, כי כשאדם חושב

האדם בעבירה, עכ"ל, הרי שהתורה היא הטהרה הגדולה ביותר המועילה נגד כל הטומאות והקליפות.

שלא אכעס - בגנות הכעס

בפרשתן (מטות לא יד-טו), 'ויקצוף משה על פקודי החיל וגו', ויאמר אליהם משה, וצריך ביאור מדוע חזר לומר 'ויאמר משה', הרי ממנו אנו מדברים, והיה לו לומר - 'ויקצוף משה ויאמר', אלא לומר לנו, שמשה רבינו בעצמו שתק בעת הקצף, ורק לאחר זמן שב לדבר עמו, ומדוע, כי הדיבורים הבאים בשעת הכעס הם באופן של וידבר - לשון קשה, לכן המתין מעט, עד שנשקט קצפו, ואז ויאמר משה - אמירה לשון רבה, כי טוב לכועס להמתין מעט עד שיעבור כעסו, ורק אז יפתח פיו לדבר דבריו (הגאון רבי זלמן סרוצקין זצוק"ל בספרו אונים לתורה).

ידועים דברי הגה"ק רבי חיים מוואלאז'ין זי"ע במכתב לנכדו (לקראת נשואיו, הובא בספר הצדיק ר' יוסף זונדל מסלג' דף קט"ו, ועוד) שלא להכניס שום קפידא בלבך על שום אדם, ואצ"ל שלא להשיב בקפדנות לשום אדם, וע"י מדת הסבלנות משיג האדם רצונו יותר ויותר מעל ידי כל תקיפות שבעולם עכ"ל^{כח}.

והוסיף לבאר, שמכאן מקור ל'תשובת המשקל', שדרך 'הגעלת' החטאים הוא כדיני הגעלת בלים, שכשם שלגביהם נאמר שכל דבר אשר יבוא באש תעבירו באש, ואילו כלי שתשמישו ובליעתו הוא על ידי מים חמים הכשרתו היא על ידי שמגעילים אותו ברותחים, כך גם לעניין התשובה, שאם היה חטאו מתוך תאוה גדולה כאש ח"ו אזי גם התשובה תהיה ב'אש', ואם לא היה החטא 'בכל הלב' אזי סני בתשובה פחותה מכך.

ביסוד הדברים האריך כבר ה'אור החיים' הקדוש זי"ע בספרו 'ראשון לציון' (משלי ב ז), ומרחיב בתיקוני התשובה כפי איכות החטא, אלא שמסיים שהתיקון המעולה ביותר הוא על ידי התורה שהיא כליבון באש, והא לך לשון קדשו (בקצרה), יש ג' עבירות באדם, כי יש עבירות אשר יעשה האדם ויספיק לו הטבילה, ויש על ידי הגעלה, ויש על ידי ליבון האש וכו', ויש דברים שבלועים ביבש באור והם צריכין ליבון, ואלו הם וכו' והכועס, והמרחיק דברי רז"ל שלא להאמין בהם וכו', וכל זה חוטא באש וכו', כנגד אלו אלו צריך ללבן, והליבון הוא עסק התורה בתמידות ביגיעה שהיא אש, על ידי אש התורה תוציא בליעת האסור שנבלע בגוף

לעשות דבר מצוה הרי עצם המחשבה טובה והגונה היא, ואף אם לבסוף נאנס על ידי יצרו שלא לעשות אך לא נגרע שכרו על עצם המחשבה, אמנם המחשב לעשות עבירה ולא עשאה כי התגבר על יצרו אזי אדרבה חביב הוא ביותר לפני המקום ב"ה, שכבר בער בו היצר ונכנסה בו התאוה לדבר רע ואף על פי כן התגבר על יצרו, וזהו שאמרו מידי הרהור לא יצאנו אך מכל מקום לא נפקד ממנו איש לעבירה, על כן ונקרב את קרבן ה' - היינו קרבן תודה על שניצלו מידי היצר הרע.

כז. כלימוד למעשה היה אומר הגאון רבי אברהם גניחובסקי ז"ל שאפילו אם נזדמן לו לאדם פעם אחת בחייו לדבר עם השר הגדול בענין החשוב לו ביותר מכל ענייניו, ולשם כך קנה בגדים חשובים (רעקיל) ביותר והנה ברגע האחרון בא פלוני ושפך עליו כוס קאווע (קפה) ובכך איבד הלה אותה ההזדמנות... ג"כ לא יקפיד בידעו כי הכל מה' (הובא באגן הסהר).

כת. והדברים אמורים ביותר לעניין חינוך הילדים, שאי אפשר להשפיע עליהם על ידי כעס, ובכך ביארו בלשון הכתוב (ויקרא כא א) 'ויאמר ה' אל משה אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם', ונכפל ונשתלש לשון אמירה ג' פעמים, וצריך ביאור טעם הדבר, וביותר הקשה הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (דרש משה) מדוע לא נכתב 'וידבר ה' וכפי שמצינו ברוב מצוות התורה [וכמבואר בגמ' (מכות יא.) שפרשת ערי מקלט שביהושע נאמרה בלשון דיבור 'מפני שהן של תורה'], אלא כי בפסוק זה נאמר הלכות החינוך, וכמו שהביא רש"י מדברי חז"ל 'להזהיר גדולים על הקטנים', וזה כלל גדול ביסוד החינוך, שאין תועלת ב'דיבור' לשון קשה אלא ב'אמירה' לשון רכה...

העולם מספרים בדרך הלצה, שפעם הילכו אב ובנו ברחובה של עיר, והנה רואה אחד מעוברי אורח שהנהגות הבן איננה כשורה והאב גוער בו בקול גדול 'יעקב תיַרְגַע, יעקב תיַרְגַע'. אך משהתקרב אליהם הבחין שאין זה 'בן' אלא 'בת', וגברה פליאתו מדוע קורא לה האב בשם 'יעקב' שאינו שם של בת, נענה האב והשיב בחכמה לא שמה יעקב אלא שמי הוא, וגערתי הייתה על עצמי... כי כשארגיע את עצמי ואשלוט בעצמי לחנכה מתוך יישוב הדעת מבלי להתפרץ בכעס על התנהגותה שאינה כהוגן, יהיו דברי נשמעים, ותקבל מוסר אביה.

באר הפרשה - פרשת מטות מסעי

משה שמיתתו תלויה במלחמה זו מסר נפשו לעשות רצון קונו ולא התעכב מלהוציאם תיכף למלחמה, והנה לכאורה כאשר חזרו פקודי החיל ובשגנה לא הרגו את הנקבות הוצרך משה להתמלא שמחה וצהלה, שהרי מצינו עשה כציווי הבורא, אלא שהלוחמים גרמו בשגנתם להאריך עוד את ימיו, כי כל זמן שלא הרגו גם הנקבות נחשב כמו שעדיין לא גמרו את המלחמה והנקמה במדין, ועדיין לא יקויים בו 'אחר תיאסף אל עמך' (ונמצא 'מרויח' כמה ימים לחיות בעולם הזה, לעבוד את בוראו ברחימו ורחילו). ואעפ"כ... 'ויקצוף משה - החייתם כל נקבה' כי לא הביט על צרכי עצמו כלל ועיקר. א"כ בעסו שכעס על 'פקודי החיל' שלא מילאו לעשות רצון השי"ת - בוודאי לשם שמים היה, בלתי לה' לברו, ואעפ"כ דקדקו עמו כחוט השערה ונשתכחה ממנו הלכה (פסחים סו:), עאכ"כ בכעס (שלנו) הבא מחמת תאוה וקנאה שאין בו שום ריח של קדושה בוודאי חמור הוא ביותר?.

ובבלל אמרו, שהחכם מבין שלא תבוא לו כל טובה מתוך הכעס, ועדיף לו לתפוס במידת הסבלנות, שהרי 'לאחר מעשה' כשיעבור זעמו יתחרט עשרת מונים על המעשים שעשה מתוך כעסו, וד"ל כ"ט.

ומצינו בחז"ל (פסחים סו:) בחומר גנות מידת הכעס, וכמו שאמרו 'כל אדם שכוועם אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו', ולמדו זאת מהאמור בעניין (פסוק כא) 'ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא וגו', ולא נאמרו הלכות 'הגעלת כלים' על ידי משה אלא על ידי אלעזר, מאחר שנשתכחו הימנו על ידי כעסו. והרבה יש להתבונן בכעסו זה של משה רבינו, וכפי שהעמיק בזה ה'אלטער' (הסבא) מנובהרדוק זצ"ל (הובא בכמה מקומות בשמו), דבתחילת הפרשה כתיב (שם א-ב) 'וידבר ה' אל משה לאמר, נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל עמך', ואע"פ שהבין

כט. מובא בשו"ת מאיר נתיבים (רמזי תורה, מקץ) וז"ל, קבלתי ממורי הבעש"ט שסגולה נפלאה לבטל הכעס לומר הפסוק (תהלים קיט ט) 'במה יזכה נער את ארחו לשמור כדבריו', היינו לכוון השם הקדוש היוצא מראשי תיבותיו, וינצל מן הכעס. ואילו השל"ה הק' כתב (מס' יומא, דרך חיים תוכחת מוסר) 'טוב שיעשה פעולה המבטלו מהכעס, דהיינו שיאחז בכנף בגדו עם הציצית שתלויים בכנף, כי כנף כמנין כעס (150), והכועס נכנס אל זר בלבו (עי' שבת קה:): וציצית גורם להשראת השכינה'.

עוד 'סגולה' אמר הרה"ק ה'ינוקא' מקארלין זי"ע, למלאות פיו מים ולהשאירם שם בלא לבלוע לכמה רגעים, וטעמו ונימוקו, כי מן המציאות היא שזרם המים שיצאו מפיו בקילוח יביאנו לידי שמחה... ובפשוטו, אם רגע אחד לא יוכל לדבר מחמת המים שבפיו החוסמים אותו מלהשמיע קול - כבר תשקוט ה'אש' הגדולה, ותשכך מעט חמתו... ל. כאשר ידע האדם כי נכונים לו נסיונות, אזי בידיעה זו גרידא - כבר יקל עליו לעמוד בנסיון, וכמסופר על אחד מצדיקי הדורות שאחד מחסידיו התאונן בפניו שלקוי הוא מאד במידת הכעס, ומכל דבר - קטן כגדול היתה חמתו בוערת בו, עד כדי סכנה לסובביו, אמר לו הרבי, המתן נא מחוץ לחדרי, ובעוד שעה קלה איעצך עצה ההוגנת להפטור מן הכעס, כצאת החסיד מחדר הרבי נכנס אחריו יהודי נוסף, נענה אליו הרבי בקול גדול (בכדי שהראשון ישמע את דבריו תוך כדי שהותו מחוץ לחדר), אבקשך, שביציאתך מחדרי תנסה בכל דרך שהיא להביא את העומד בחוץ לכלל כעס. החסיד 'השני' יצא מהרבי, ומיד נפנה 'לעשות רצון צדיק' - בתחילה שפך 'בטעות' משקה רותחין על רעהו (הראשון) ועל בגדיו, ובראותו שכל המשקה נשפך על חברו החל לפייסו בדברים, ולהתנצל בפניו 'לא הבחנתי בך' וכדו', אנא ימחל לי מר על אשר עוללתי לו, וראה זה פלא, 'כעסן' גדול זה לא די שלא רתח מזעם, אלא אף הוסיף לדבר בדברי פיוסין אל 'השופך', לאמר לו, לא אתה עשית זאת, כי אם האלוקים אשר שלחך. כך ניסהו בכה וכה, והעלה חרס בידו - 'הכעסן' לא קצף ולא רגז, ועל כל דבר נענה אל המנסה, 'שהכל נהיה בדברו' - בדבר ה'. לאחר זמן נקרא לשוב אל הקודש פנימה, ויאמר לו הרבי, שמעתי מאחורי הפרגוד היאך עומד אתה בנסיון הכעס ממש 'הפלא ופלא', ואף כשחברך ניסה אותך ב'עשרה נסיונות' של כעס לא העלית רוגז אף לא בלב, ואם כן מה תתאונן על ה'כעס' שאין בך, ענהו החסיד בבת שחוק, אם היה הרבי מדבר מעט יותר בלחש היה זה 'נסיון', אך מאחר ושמעתי את דברי הרבי אל הנכנס אחרי, וידעתי בשעת מעשה שמנסים אותי, בזה נתבטלה ממני כל הבחירה. אחר הדברים האלה אמר לו הרבי, בכל עת זכור נא ש'מנסים' אותך מן השמים, וממילא יקל מעליך כל קושי הנסיון, ולא רק לענין 'כעס' הדברים אמורים, אלא בכל ענין שמרגיש בו רפיון, יתחזק על ידי שידע שכל הנעשה עמו, בא על פי חושבנא דלעילא, עם תכלית וטעם, ובזה יקבל את כל הבא עליו בטובה.

מתלמידיו של אהרן הכהן - אוהב שלום ורודף שלום
 בפרשתן (מסעי לג לח), 'ויעל אהרן הכהן... וימת שם...
 בחודש החמישי באחד לחודש'. הנה בכל
 התורה לא מצינו נזכר על שום אחד אימתי הוא יום
 פטירתו, ורק באהרן הכהן נזכר שהיה בראש חודש
 אב (ותמיד פרשה זו נקראת בסמיכות ליום הילולא דיליה), וצריך
 לבאר טעמא דמילתא, ומה נשתנה פטירתו של אהרן
 משאר שבעה הרועים שעמדו לישראל. ומבאר הרה"ק
 ה'שפת אמת' ז"ע (תר"ס ד"ה כתיב) על פי מה דאיתא
 בגמ' (סוטה יד.) 'מפני מה נקבר משה אצל בית פעור
 כדי לכפר על מעשה פעור', והרי שמושה מכפר על
 המקום השפל, ועל דרך זה יש לבאר שאהרן נפטר
 בראש חודש אב להגן בזכותו על הזמן השפל, ובזכותו
 נזכה לבניין בית המקדש שנחרב מפני שנאת חינם
 (יומא ט:): לא וכידוע ממעשה דקמצא ובר קמצא^ל, כי
 אהרן היה אוהב שלום ורודף שלום. ונכתב זאת בתורה

ומכל מקום לא יפול ברוחו אם נכשל ונא לכלל בעם,
 כי כל רגע ורגע שהאדם מתאפק מלבעוס חשוב
 הוא עד מאד אצל הקב"ה, ומצינו בדברי הגה"ק ה'חסד
 לאברהם' ז"ע (וקנו של החיד"א ז"ע) שכתב (אהבה בתענוגים
 עמ"ס אבות) על המשנה (שם ה יד) 'קשה לבעוס ונח
 לרצות חסיד, נח לבעוס וקשה לרצות רשע'. ולכאורה
 צריך ביאור מדוע לא כתב 'מי שאינו כועס לעולם
 נקרא חסיד', אלא, שאדרבה מי שיצרו מנסהו, אף אם
 ח"ו כועס לפעמים, מכל מקום בזה גופא שהוא 'קשה
 לבעוס' - שאינו ממהר לבעוס אלא הוא מנסה להתגבר
 על עצמו עדיין נקרא בשם 'חסיד'. ואדרבה מי שלא
 יבעוס כלל נקרא מלאך, ואין להקב"ה חפץ בעוה"ז
 במלאכים כי אם בבני אדם המתנסים בניסיונות ועומדים
 בגבורה (ומוסיף שם, מי שהוא 'קשה לרצות' - אף אם מתרצה
 לבסוף אבל נצרכים לעבור עמו 'קרעית ים סוף' עד שהוא מתרצה
 גם בזה נחשב כרשע, כי האדם צריך להיות רך ושוב).

לא. מעשה באחד שישב על הארץ וקונן על חורבן הבית, וניגש אליו אחד וביקש עזרתו, אמר לו המתן לי עד
 שאגמור את ה'קינות', אז אתפנה לשמוע את אשר בפך, נענה לו הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן ז"ע ואמר,
 מה לך לבכות על החורבן אם בידך לבנותו, עסוק בגמילות חסדים, הרבה באהבת חינם המקרבת את הגאולה, ורק
 לאחר מכן חזור לבכות על בית מקדשנו ותפארתנו שנחרב.

כתיב (ישעיה נב ג) 'כי כה אמר ה' חנם נמכרתם ולא בכסף תגאלו', פירש החיד"א (מדבר קדמות מערכת ת', אות יט, ובעוד
 הרבה מספריו), בעון שנאת חינם נמכרתם והלכתם לגלות, אך לא בכסף - בזכות קיום שאר מצוות תגאלו אלא רק
 על ידי שתרכו באהבת חינם.

הנה איתא בגמרא (ר"ה לד.) 'אתקין רבי אבהו בקסרי, תקיעה שלשה שברים תרועה תקיעה, והקשו, מה נפשך
 אי ילולי יליל ליעבד תקיעה תרועה ותקיעה, ואי גנוחי גנח לעביד תקיעה שלשה שברים ותקיעה, ותירצו - מספקא
 ליה אי גנוחי גניח אי ילולי יליל, וביארו הראשונים, דצורת ה'בכיה' נעשית בכל מקום באופן אחר, יש מקומות
 שבוכים בילולי ויש בגנוחי, לכן צריכים להריע ב'תרועה' כל סוגי הבכיה. וביארו בזה, שזו היתה 'תקנתו' של רבי
 אבהו, שכ"א יתקע במקומו כצורת ה'בכיה' של מקום אחר, כי הבוכה רק כצורת מקומו, כלומר, שאינו מבכה אלא
 את הנעשה אצלו, על חורבן המונח לפניו, זה אינו נוהג כראוי, רק יהיה 'נושא בעול', עד שכל אדם יבכה גם על
 צרותיו של רעהו, ואפילו הרחוק ממנו, וזהו 'תקנת רבי אבהו' - שבכיו של איש יהודי אינו בכיה פרטית אצלו
 בביתו על צרותיו, רק שמשותף ומרגיש בצרות של כל בני ישראל.

מענין לענין, כה אמר הרה"ק ה'אהבת ישראל' ז"ע (עולמו של אבא) עלינו לאהוב כל יהודי באשר הוא, אפילו את
 ה'פשוטים' ביותר, בהביאו ראיה ממי הנהר אשר הם דוחים מעליהם כל חפץ ודבר זר שנכנס בקרבם, אם יפול
 לתוכם עץ או אבן או בגד או כל דבר אחר ברבות הימים נמצא אותם בשפת הנהר במקום נידח, חוץ מדבר אחד
 והוא 'קרח', אם יפול קרח לתוך הנהר הוא משאירו בקרבו, ולְאָטוֹ משפיע עליו מחומו עד שהוא נמס לגמרי וחוזר
 להיות מים... ולמה כל כך, כי הנהר מכיר בו שהוא 'אחיו' - מים כמותו, אלא שמחמת קרירות נעשה קר ו'קרח',
 אין לזה אלא עצה אחת, להשפיע עליו אהבה וחמימות, עד שהוא חוזר להיות כמקורו בתחילה, כיו"ב, לגבי כל
 יהודי, עלינו להשפיע עליו חום אהבה ואש קודש, שהרי 'אחינו' בשרנו הוא, ובזה יחזור להיות מה שהיה בתחילה.
 אכן, אין כל ספק, שרבות רבות יש לנו להתרחק מחבר רע, ואין הכוונה כלל 'להתחבר' אל הרשעים, אלא
 כמאמרו הנודע של ה'אהבת ישראל' עצמו 'מדארף זיין גוט צו יעדן, נישט מיט יעדן', טוב לכל אחד, אבל לא
 לחיות טוב עם כל אחד.

באר הפרשה - פרשת מטות מסעי

'וחטאתם כי כבדה' - בין אדם למקום, והקב"ה מוותר על בין אדם למקום ולא על בין אדם לחברו, זהו שאמר ארדה נא ואראה הכצעקתה משום אותו זעקת סדום דהיינו בין אדם לחברו, שזו היא עיקר חטא שלהם. עב"ל.

אבינו אב הרחמן ינחמנו בקרוב ליה, ויבנה בית המקדש במהרה בימינו, ולירושלים עירך ברחמים תשוב ותשכון בתוכה כאשר דברת, בב"א.

למדנו להיות מתלמידיו של אהרן ולהרבות באהבת חנם לג, והזמן מבקש את תפקידו.

ובמה קשה בעיני המקום כשאיש מבני ישראל פוגע ל"ע ברעהו, וכבר כתב ב'מגלה עמוקות' (וירא ד"ה ויאמר ה') על הפסוק (בראשית יח ב) 'ויאמר ה' זעקת סדום כי רבה וחטאתם כי כבדה מאוד, ארדה נא ואראה הכצעקתה וגו' וז"ל, 'זעקת כי רבה' - בין אדם לבריות,

נוראות כתב בש"ך עה"ת בפרשתן (מטות ד"ה ומקנה רב) לבאר את טעם הדבר מדוע לא רצו בני גד ובני ראובן לעלות עם יתר עם הקודש אל עבר הארץ הטובה והרחבה, אלא מאחר והם היו 'בדגל' אחד עם מחנה שבט שמעון (כי כך היה סדר הדגלים, שבדגל בני גד היו מטה ראובן ומטה שמעון), ולאחר שחטא זמרי בן סלוא נשיא בית אב לשמעוני, שוב לא רצו בני גד ובני ראובן להיות בכפיפה אחת עם 'חברים רעים', כי חששו שמא אף בארץ ישראל יעלה חלקם להיות יחד עם בני שמעון, לכן העדיפו להישאר בחוץ לארץ עם 'חברים טובים' מאשר לדור בארץ ישראל עם חברים שאינם טובים.

לב. נוראות למדנו מכאן על חומר המבייש את חברו ומלבין פניו ברבים, כי הנה לכאורה ה'צדק' היה עם קמצא, שהרי בר קמצא הפר את כל שמחתו כאשר הגיע לסעודתו, ולא היה מסוגל לשמוח כראותו את אויבו, ואף היה מוכן להפסיד את כל דמי הסעודה העיקר שילך בר קמצא, והיינו משום שכל הסעודה אין בה טעם במצב כזה... ואף על פי כן אקמצא ובר קמצא חרב ירושלים, כי גם אם אתה 'צודק' אך אסור לבייש את השני שאינו צודק ולשפוך דמו ברבים...

לג. פעם ניגש אל הגאון רבי ניסים קרליץ זצ"ל אחד משכניו, וטענתו בפיו, כי הפועלים אשר סיידו את בית הרב שפכו את ה'שאריות' לתוך צינור ניקוז השופכין, ומחמת כן נסתם הצינור של אותו שכן, והוצרך לקרוא לפועלים שיפתחוהו ועלות שכרם עמד על סך שש מאות שקלים, ועל כן תובע הוא מרבי ניסים שישלם את הנזק שגרמו פועליו, על אתר הוציא הגר"נ את ה'כיס המעות' מחיקו ופרע את כל הסכום הנ"ל טבין ותקילין, והוסיף בדברי ריצוי ופיוס על הנזק שנגרם מחמתו שלא בידיעתו, ונפרדו לשלום. לאחר מכן אמר רבי ניסים למלווהו, מכמה וכמה סיבות לא הייתי צריך לשלם לו אפילו שוה פרוטה, א. סיד הנשפך לתוך המים אינו גורם לסתימה, וממילא בעל כרחך ש'סתימה' זו נגרמה מחמת דבר אחר. ב. הצינור היוצא מביתי להוביל את השופכין אינו מתחבר כלל לקו הצינור של השכן... ג. לא סיידו אצלי עתה בבית, וכל אותה תביעה אין לה על מה להתבסס כלל... נדהם המלווה ונזעק, אם כן מדוע שלם מע"כ, השיב לו רבי ניסים, כדאי לי לשלם 600 שקל בשביל לחיות עם השכן ב'רוח טובה'... לדין ייאמר, כדאי לנו לוותר ואף 'לשלם' בשביל לחיות עם בני ישראל ברוח טובה...

לד. ביסוד הדברים ביאר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע מנהג ישראל להרבות בסיומי מסכתות בתשעת הימים ולהזמין לסעודת המצוה, שהכל הוא בכדי להרבות באהבת חנם, וכמו שכבר איתא בגמ' (שבת קיח:) 'כי חזינא צורבא מרבנן דשלים מסכתיה עבידנא יומא טבא לכולהו רבנן'.

לה. סיפר הרה"ק מהרי"מ מראחמיסטריווקא זי"ע, שהרה"ק רבי יוחנן מראחמיסטריווקא זי"ע הכריז פעם בשבת מברכין מנחם אב קודם ברכת החודש, כי בשבת זו מנחמים מן שמיא לכל המצפים לישועתם לזש"ק שבקרוב יקראו בשם 'אב', באותה שבת היו שם יותר מחמישים אברכים אשר עדיין לא נושעו בפרי בטן וכולם נתברכו מפיו ונפקדו בזרע קודש.